

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Nader, mijn God, tot U . . .

(Johannes 14 : 2, 3, 23).

De hemelvaart van onze Here Jezus schijnt ons verder van God afgebracht te hebben, maar in werkelijkheid brengt ze ons nader tot God. We willen dat nu en de volgende weken lezen en leren uit Joh. 14 — 16. De evangelist geeft daar de gesprekken van de Here met zijn discipelen, waarin Hij hen voorbereidt op zijn hemelvaart. We zullen dan zien, dat de na Hemelvaart en sinds Pinksteren in plaats van achterop te raken dichterbij zijn gekomen tot het huis des Vaders (Joh. 14 : 2, 3, 23), en tot de kennis des vaders (Joh. 16 : 25 en 29) en tot de troon des Vaders (Joh. 16 : 23-27), en dat zo de verbondsgemeenschap nauwer is dan ooit (Joh. 15 : 15).

Nu dus: dichter tot het huis des vaders. Want de Heere heeft gezegd in het huis mijns Vaders zijn vele woningen en Ik ga heen om u plaats te bereiden, en als ik heengegaan ben en u plaats heb bereid kom Ik weer, en zal ik u tot Mij nemen, opdat ook gij zijt waar ik ben.

Telkens weer wordt bij het huis des Vaders aan de hemel gedacht, en als de Here belooft ons tot zich te nemen, dan wordt gedacht aan het moment van sterven, als onze ziel tot Christus haar Hoofd wordt opgenomen. Maar wie nauwkeurig leest ziet wel, dat het niet gaat over wat gebeurt met onze ziel als we sterven, maar dat het gaat over wat er gebeurt als we opstaan uit de dood. De Here Jezus zegt immers niet: als Ik u plaats bereid heb zal Ik u tot Mij opnemen in heerlijkheid. Calvijn stelde bij deze tekst terecht de vraag, hoe het er dan voor zou staan met hen die gestorven waren voor de Hemelvaart van Christus, en vóór zijn plaatsbereiding? Maar die vraag valt weg, als we maar goed lezen. Want de Here heeft gezegd: Ik kom weder en dan zal Ik u tot Mij nemen. Hij sprak dus van zijn wederkomst ten laatste Dage en van onze vereniging met Hem na onze opstanding.

Het huis des Vaders, — dat is dan ook niet de hemel, zoals deze vandaag reilt en zeilt. 't Is ook niet de tempel in Jeruzalem. Maar het is de nieuwe hemel en de nieuwe aarde tesaam!

Weer wordt er vaak slordig gelezen. Alsof de Here zeide; Ik ga straks bij mijn hemelvaart naar het huis mijns Vaders, d.i. naar de hemel, om u daar pplaats te bereiden, daar, d.i. in de hemel. Maar dat staat er niet. De Here heeft eerst gezegd: in het huis mijns Vaders zijn vele woningen, — en dan: ik ga heen op u plaats te bereiden.

Nu is het waar: Hij gaat naar de hemel. Maar niet om ons daar plaats te bereiden. Maar om ons in het huis des Vaders plaats te bereiden. En nu vindt die plaatsbereiding wel plaats in de hemel van nu, maar de plaats die ons bereid wordt en die we straks bereid vinden, is niet in de hemel van nu. Want het huis des Vaders dat is de ganse schepping Gods! Hemel en aarde verenigd te saam.

Maar op de aarde van nu was er geen plaats voor God. Dat is nooit wranger aan het licht gekomen, dan toen in Bethleem geen plaats voor God-in-het-vlees-verschenen. „Er was voor Hem geen plaats in de herberg. . . .” Hij wordt ondergebracht in een stal. En ook later moet Hij klagen: de Zoon des mensen heeft geen plaats waar Hij rustig zijn hoofd kan neerleggen.

Maar dan biedt deze aarde van nu ook geen plaats meer aan de mens. Woningnood. Vluchtelingenkampen. Displaces persons. Al die nameloze ellende van een wereld, die geen plaats heeft voor God.

De aarde van nu is niet meer de aarde zoals

ze uit Gods handen kwam bij de schepping. Maar ook de hemel van nu is niet meer wat ze geweest is. Ook daar vallen de schaduwen van de zondeval. Het is in de hemel van nu niet alleen maar schoon, en men zingt daar niet alleen maar op blijde toon. Want die hemel ziet zielen arriveren, die hun lichamen moesten achterlaten in de groeve der vertering, en ze hoort het zuchten der zielen onder het altaar. En ze gaat gebukt onder de scheiding van de aarde. En daarom heeft Paulus geschreven, dat niet alleen wat op de aarde is, maar ook wat in de hemel is weer met God verzoend moeten worden, door het bloed des kruises (Ef. 1).

En nu zien we wat de Here Jezus na zijn hemelvaart ging doen; wat dat plaats bereiden inhoudt. Hij gaat de kracht van zijn zoenoffer laten inwerken en doorwerken en uitwerken over de volle lengte en breedte der ganse schepping Gods. Het hele huis des Vaders inrichten voor de thuiskomst van al Gods verlore kinderen, naar ziel-en-lichaam, en met hun volle leven, in hemel-en-op aarde.

Als het de Schepper van hemel en aarde te gering is alleen de hemel tot huis te hebben, dan moet het ook ons te weinig zijn om te zingen: in de hemel is het schoon. . . of: de hemel is mijn vaderland. Want dan blijven we in onze toekomstverwachting ver beneden het peil van Gods machtig verlossingswerk, dat niet alleen de ziel, maar ook het lichaam, niet alleen de hemel, maar ook de aarde omvat. Want het Vaderhuis en het vaderland is de nieuwe hemel en de nieuwe aarde!

Christus' plaatsbereiding beslaat heel de tijd tussen zijn hemelvaart en zijn wederkomst. Daarvoor is Hem gegeven alle macht in hemel en op aarde. Daarvoor is Zijn hand in alle gebeuren. Hij neemt alles grondig onder handen. Dat wekt bij ons wel eens de indruk van een chaotische verwarring. Maar het is bij een schoonmaak als alles in ons huis

INHOUD:

Nader, mijn God, tot U . . .	C. P. P.
De kerk IV	R. H. B.
U groeten de broeders uit Italië	P. G.
De kerk en de moderne mens V (slot)	P. G. S.
Israël en de profetieën	D. A. B.
Ingezonden	
Boekbespreking	H. V.
Persschouw	
Kerknieuws	

op zijn kop staat: het moet eerst raar gaan wil het goed worden. Alles komt weer op zijn plaats en wij komen op onze plaats in het huis des Vaders.

Het einddoel der geschiedenis is, dat wij, mensen, zullen wonen bij God. Maar ook het omgekeerde: dat God wonen zal bij de mensen. Door zijn heengaan kon nu de Here Jezus twee dingen doen: woning maken voor ons bij God, maar ook woning maken voor God bij ons. Dat lezen we in vers 23 van Joh. 14, waar de Here zegt: Wij zullen tot hem komen en bij hem woning maken. Wij, — dat zijn de Vader en de Zoon door de H. Geest. En hem, — dat is de gelovige. En zo komt er hier op aarde, nu reeds, een woonstede Gods in den Geest.

Daar zien we Hemelvaart en Pinksteren in één perspectief: hemelvaart: Christus gaat ons plaats bereiden in het huis zijns vaders; pinksteren: de H. Geest maakt woning bij ons voor de Vader en de Zoon.

Want de gereserveerde plaatsen in het huis des Vaders zouden nooit bezet worden, als niet tevoren, nu al in ons leven hier op aarde, God een plaats kreeg bij ons.

Het is u nut dat Ik heenga, heeft de Here Jezus gezegd. Ja, want door Zijn hemelvaart zijn we niet verder van God afgeraakt, maar komen we juist met de dag nader tot Hem.

C. P. Plooy

De kerk

IV

We raken hier de laatste kwestie uit de discussie van de laatste decennia, welke om bespreking vraagt. Wat bedoelt de confessie met de beschrijving van de merktekenen van de ware en de valse kerk: duidt ze daarmede een Schriftuurlijke norm aan of wil ze daarmee twee concreet tegenover elkaar staande instituten n.l. de gereformeerde kerk en de roomse kerk beschrijven? Vonk denkt in de richting van het laatste. Hij zegt: „De kwalificatie van valse kerk is in art. 29 uniek bedoeld. Zij is daar enig en alleen voor de Roomse bedoeld in de Nederlanden van 1561. En welke kerk heeft zich sindsdien ooit zo misdragen als de Roomse?“. Daarom, aldus Vonk, bedenke men zich wel alvorens men een kerk noemt „valse kerk“. Die term is, „dankzij art. 29, bepaald historisch bezet en nog lang niet vacant⁴⁸⁾“. Toch denkt Vonk bij art. 29 ook wel in de richting van een norm, zij het niet uitgesproken. Hij merkt n.l. op dat voor het besef van de reformatoren de ware kerk der apostelen en der kerkvaders ont-aardde in de roomse kerk. „Of een ware kerk vals kan worden!“ En hij vraagt dan: „Waarom zou deze ont-aarding, die had plaats gehad met de Joodse en apostolische kerk, niet ook later de gezuiverde kerk van de Brès en Cal-

vijn kunnen overkomen⁴⁹⁾?“. M.a.w. ook Vonk acht de termen ware kerk-valse kerk uit de confessie hanteerbaar ten opzichte van concrete kerkinstututen en niet alleen gefixeerd voor de gereformeerde en de roomse kerk.

Hier stuiten we echter tegelijk op een concrete moeilijkheid die dan ook door vrijwel al de moderne commentatoren van de confessie onder ogen wordt gezien, n.l. dat de historische situatie sinds het opstellen van de confessie ingrijpend veranderd is. Wie b.v. een kommentaar als van ds. Rotterdam op de belijdenis leest (het bij de ouderen onder ons nog wel bekende „Zions roem en sterkte“) uit 1755, ziet dat die er geen moeite mee had. Hij stelde eenvoudig bij zijn toelichting op art. 29 de gereformeerde en de roomse kerk tegenover elkaar: „Vraag: Wat besluit gij dan uit al het betoogde?“

Antw. „Wij besluiten dan vrijmoedig, met de woorden onzer Belijdenisse: Deze twee Kerken, te weten, de Gereformeerde, en Roomsche, zijn ligtelijk te kennen, en van malkanderen te onderscheiden, dewyl zy beiden hare eigen ken-merken aan 't voorhoofd dragen.“

Sinds echter de Afscheiding van 1834 de uitwendige eenheid der gereformeerden voor-goed verbrak, kennen wij in ons vaderland

een veelheid van kerkinstututen die zich alle met de naam gereformeerd (met de nodige voorvoegsels: oud-, christelijk-, vrijgemaakt-, synodaal-gereformeerd) sieren. De Afscheiding was een reformatorische daad: het ging de vaders der Scheiding om het grote erfgoed van de gereformeerde kerk te bewaren tegenover neologie en opkomend modernisme. We mogen er echter onze ogen niet voor sluiten dat tegelijk met en in de Afscheiding separatistische krachten ontketend werden die in vorige eeuwen onder de Republiek geen kans hadden gekregen. Toen de Utrechtse kerk in de twisten rond het stipt lezen van het doopformulier omstreeks 1730 op barsten stond, grepen de Staten van Utrecht in en voorkwamen een breuk. En zo was het telkens weer onder de Republiek. De labadistische tendenzen uit de laat-zeventiende en achttiende eeuw kregen geen kans zich uit te leven. Maar toen de Afscheiding eenmaal een feit was, werd deze een soort schoolvoorbeeld voor verdere splitsingen, waaraan de vorige eeuw en deze eeuw zo rijk is geweest. Precies zo als wij sinds de Vrijmaking hier en daar in onze kerken nieuwe „vrijmakingen” kregen om redenen die ver beneden het niveau van de werkelijke vrijmaking lagen.

Bavinck en Kuyper zagen dit scherp: door de verbreking van de band tussen kerk en staat en de nieuwe constellatie in de liberale staat van de negentiende eeuw, was dit alles mogelijk geworden. Zij trachtten deze nieuwe situatie te kwalificeren vanuit hun pluriformiteitsleer. Die had dan ook een politieke achtergrond. Die oplossing verwerpen wij allen. Maar hoe dan deze situatie te benaderen? Wij zijn van oordeel dat K. Schilder terecht tegenover de voorstanders van de pluriformiteitsleer volhield dat **ook deze situatie vanuit de confessie moet worden benaderd**. Dat deden ook de gelovigen te Ulrum, die zich in 1834 van de Hervormde Kerk afscheidden, toen zij verklaarden in de Acte van Afscheiding of Wederkeering dat het „nu meer als duidelijk geworden was dat de Nederlandse Hervormde Kerk niet de ware, maar de valse kerk is volgens Gods Woord en Art. 29 van onze belijdenis”.

Alleen: zij lieten het daarbij niet. Zij voegden er iets aan toe, waaruit blijkt dat ook zij wel degelijk oog hadden voor de historische situatie en die in rekening brachten bij het hanteren van de confessie. Zij verklaarden n.l. tevens dat zij geen gemeenschap wilden hebben met de Hervormde Kerk „totdat deze terug keert tot de waarachtige dienst des Heeren”. Dat is een vervolg dat wij in de confessie ten aanzien van de roomse kerk missen. De historische situatie lag dan ook geheel anders, dat heeft Vonk terecht opgemerkt.

K. Schilder heeft nu getracht dit element van de historische situatie te verwerken in het spreken over wettige en onwettige kerk. Terwijl de pluriformiteitsleer vooral opereerde met de onderscheiding meer of minder zuiver, wilde Schilder liever van wettig of onwettig spreken en daardoor de ernst van de kerkelijke gedeeldheid tot uitdrukking brengen. Wettigheid staat volgens hem niet tegenover vals en zuiver, maar tegenover zuiver of minder zuiver. De wettigheid vraagt naar de successie van apostelen en profeten. In dit verband merkte Schilder op: „dat het woord „valse kerk” evenals het woord „ware kerk” in de Confessie een benaming is van universele tendenz. Zo wordt de ware kerk beschreven naar het verzameld zijn over de hele kosmos⁵⁰!”. Het is duidelijk wat Schilder hier bedoelde. Hoewel de vaderen stellig in de beschrijving van de valse kerk het roomse instituut van hun dagen voor ogen hadden, hebben zij haar niet expressis verbis in de confessie genoemd, evenmin als zij de gereformeerde kerk bij name noemden in de beschrijving van de ware kerk. Het was daarom een rake opmerking van prof. L. Lindeboom op de predikantenconferentie in 1916 dat de belijdenis niet spreekt van de merktekenen van de gereformeerde kerk, maar van de ware kerk. Dat bedoelde Lindeboom niet in „vals-oecumenische zin” maar dat was oog hebben voor de universele tendenz in het spreken van de confessie. Confessioneel hebben de gereformeerden niet vastgelegd welke kerk qua instituut voldoet aan de kenmerken voor de ware en de valse kerk en welke niet. Dat is maar gelukkig ook, want Vonk merkte terecht op dat de ware kerk vals kan worden.

En de Acte van Afscheiding liet de mogelijkheid open dat de Hervormde Kerk nog eens zou terugkeren tot de ware dienst des Heren. Als de confessie met name te noemen kerken als waar of vals geregistreerd had, was ze telkens weer verouderd geweest. Ze deed dat niet, maar ze beschreef de ware en de valse kerk met een universele tendenz. Deze merktekenen moeten over heel de wereld bruikbaar zijn. Daarom zijn we er ook niet, als we in plaats van het afgewezen pluriformiteitschema een ander zouden stellen in deze geest: in iedere plaats is er maar één ware kerk, één instituut dat aan de merktekenen van de ware kerk voldoet en per conclusie zijn alle andere instituten vals. Dat schema loopt vast op de realiteit. Tussen 1838 en 1869 waren er in Nederland twee afgescheiden kerkinstututen die elkaar de wettigheid betwistten: de christelijke afgescheiden kerk en de Gereformeerde Kerk (onder het kruis). Coll. van Raalte heeft er het schrijven van een boek voor over gehad om te betogen dat de laatste de wettige kerk was in die jaren en de eerste niet⁶¹). We gunnen hem dat genoeg maar zijn voor ons zelf van oordeel dat het anders was: een feit is dat deze instituten er beide waren. Van 1886 tot 1892 waren er in ons land de Christelijke Gereformeerde Kerk en de Nederduits Geref. Kerken uit de Doleantie. Lindeboom rekende nadrukkelijk de laatsten ook tot de ware kerk - en terecht - hoewel hij zelf over de Doleantie bepaald niet enthousiast was. Hij rekende trouwens de gelovigen uit de Hervormde Kerk ook tot de ware kerk, wat wij hem niet zouden willen nazeggen⁶²). Op vele plaatsen na 1892 was er in één stad of dorp een Gereformeerde Kerk A en een Gereformeerde Kerk B: beide voldeden aan de merktekenen van de confessie. In Eindhoven is een vrijgemaakte Gereformeerde Kerk en een Christelijke Gereformeerde Kerk, die kanselruil toepassen en de avondmaalstafels voor elkaar openstellen⁶³). Is er daar maar één ware kerk qua instituut? In Katwijk, Gorinchem, Beverwijk en Dordrecht zijn twee vrijgemaakte kerken die elkaar het bestaansrecht betwisten: is er daar maar één ware kerk? Wie het schema huldigt: één ware kerk ter plaatse en per conclusie de rest valse kerken, vervalt in precies dezelfde schematiek als de pluriformiteitsleer: allemaal meer of minder zuivere kerken. In beide gevallen is men in de berustingshouding terecht gekomen, waartegen K. Schilder heel zijn leven vocht.

Natuurlijk liggen de dingen weer anders als in de dagen toen Schilder vocht tegen kerkelijk indifferentisme. Als wij goed zien bedreigt ons thans hier en daar het gevaar van kerkisme n.l. het zich verschansen in eigen kerkelijk instituut en daarbij het najagen van de kerkelijke eenheid met alle ware christgelovigen nalaten. Maar liggen kerkelijk indifferentisme en kerkisme wel zo ver van elkaar? Een pluriformiteitsman is vaak een grote kerkist. Hij heeft vrede met zijn eigen instituut en men moet hem niet met de lastige kwesties van de kerkelijke eenheid aan zijn hoofd komen. Is het bij een kerkist wel anders? Wij moeten toezien dat wij de vruchten van de strijd van K. Schilder metterdaad gaan plukken. We hebben boven laten zien hoe waardevol zijn strijd was. De pluriformiteitsleer heeft vrijwel afgedaan. Mannen als Polman en Nauta verwerpen haar openlijk. De laatste schreef onlangs nog een waardevol artikel in het „Centraal Weekblad”, waarin hij de onderscheiding meer of minder zuivere kerk verwierp, niet wilde weten van de typering der Gereformeerde Kerken als „de meest zuivere openbaring van het lichaam van Christus” en erkent dat de Schrift alleen de eenheid der kerk leert⁶⁴). Voor zulke geluiden kunnen we alleen maar dankbaar zijn.

Ik zal in dit referaat niet treden in de vraag welke gedragslijn in de praktijk het hier verdedigde standpunt met zich mee brengt. Daarover kan men trouwens verschillen. Met het oog op de moeilijkheden waarmee wij in onze kerken worstelen, wil ik echter nog op twee punten wijzen. In de eerste plaats: uit het bovenstaande is wel duidelijk geworden dat er lange jaren (eigenlijk sinds 1892) in de Gereformeerde Kerken twee tradities geweest zijn in de benadering van het kerkelijk vraagstuk. De één: die van A. Kuyper, H. Bavinck, Honig, K. Dijk om die alleen maar te noemen verdedigde de pluriformiteitsleer in

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. H. Amelink, Langerak.
Dr. W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Den Haag
Dr. H. R. Rookmaaker, Leiden
Dr. J. Stellingwerff, Amstelveen
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Tel. 030-15450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220,
Zeist. Giro 233117.

de qualificering en benadering van andere kerkelijke instituten. Dat hing ongetwijfeld samen met een andere taxatie van de Hervormde Kerk door de dolerenden als door de afgescheidenen. De andere: T. Bos, G. Doekes, J. G. Feenstra en K. Schilder om weer alleen die te noemen, verwierp deze theorie. Zij tegenwoordigde in de verenigde kerken de afgescheiden traditie die de Hervormde Kerk confessioneel wilde taxeren. Beide richtingen — dat zagen wij ook — hebben langdurig en veel met elkander gedebatteerd. Tot een kerkelijke uitspraak is het echter nimmer gekomen. Men bleef elkander binden aan de confessie en trachtte de zin der confessie in de loop van deze debatten te verstaan. En zeker K. Schilder heeft er nimmer voor gepleit zijn tegenstanders in dit debat buiten de kerk te plaatsen. Hij kon ze scherp tegemoet treden: het ging hem echter om de argumenten, de zaak. Op de basis van de gemeenschappelijke confessie bleef men elkander vasthouden ook in de strijd om het verstaan van de zin en de tekst der confessie. Wij zijn als vrijgemaakte kerken de voortzetting van de ongedeelde Gereformeerde Kerken. Ook wij hebben als kerken nimmer een confessioneel bindende uitspraak over de exegese of interpretatie van de artikelen 27 tot 29 van de confessie gedaan. Er zijn verschillende opvattingen onder ons: denk aan wat wij boven van Vonk citeerden. Maar we verwerpen allen meen ik de pluriformiteitsleer in zijn oude vorm. Kunnen wij dan over de verschillen die overblijven niet rustig met elkaar doorspreken? Moeten wij elkaar op een bepaald punt uit het debat in een hoek drijven? En zijn we het er ook niet over eens dat in de chaos van kerkelijke instituten, die sinds 1834 in ons land ontstond, alleen de confessionele benadering van dit vraagstuk ons vaste grond onder de voeten geeft en samenbindend kan werken? K. Schilder aarzelde niet dit ook in de verhouding tot de gebonden kerken te doen. Hij sprak van haar als „een valse vergadering der (aanvankelijk) gelovigen⁵⁶”. Daarmee wierp hij natuurlijk deze kerken niet op één hoop met de roomse kerk maar trachtte ook hier tot een confessionele benadering te komen. Het gaat om de grondslagen van de vergadering der kerk en omdat die versmald werden door de bekende besluiten van 1942/1944, hebben wij ons vrijgemaakt om op die oecumenisch-gereformeerde grondslag te kunnen blijven staan. En wie die grondslag loslaat komt principieel op de weg der ecclesia falsa. Maar geldt voor de gebonden kerken niet evenzeer wat afgescheidenen zeiden van de Hervormde Kerk: totdat zij wederkeert tot de waarachtige dienst des Heren? En staan deze kerken — historisch gezien — ons niet nader dan de Her-

vormde Kerk? Er is verschil onder ons over de wegen welke onzerzijds bewandeld moeten worden om de gebonden kerken te stimuleren weder te keren tot de waarachtige dienst des Heren. Over die verschillen moeten wij toch rustig met elkander kunnen spreken, elkander stevig vasthoudende? We zijn het toch eens over de verwerping van de pluriformiteitstheorie en — welke weg we ook bewandelen — we mogen ons toch geen rust gunnen in het bedenken en zoeken van wegen die kunnen leiden tot de eenheid der ware christgelovigen? Hetzelfde geldt uiteraard ten opzichte van de Christelijke Gereformeerde Kerken. We juichen wat in Eindhoven geschiedde toe. Al zijn wij als gereformeerden van oordeel dat de Christelijke Gereformeerde Kerk in 1892 onwettig voortbestond, dat mag ons toch vandaag niet verhinderen hier te doen wat onze hand vindt om te doen.

In de tweede plaats zou ik nog willen wijzen op het feit dat hier consequenties liggen voor de kerkelijke tucht. We kunnen met de mond de pluriformiteitsleer verwerpen maar haar met de daad binnenhalen. Dat doen wij als wij de kerkelijke tucht gaan misbruiken om ons te ontdoen van lastige ambtsdragers en leden. Laten zij maar synodaal worden! Als wij op het standpunt staan dat de algemene christelijke kerk in de plaatselijke kerk voor ons realiteit is, zullen wij nimmer zo mogen redeneren. De tucht plaatst in zijn laatste consequenties buiten het koninkrijk

der hemelen. Dat was onze diepe grief tegen de handelingen van 1944, daarvoor hebben velen onder ons de samenwerking in de algemeen christelijke organisaties opgezegd. Maar dat mogen wij ook wel bedenken indien wij thans naar het wapen der tucht zouden grijpen om knopen door te hakken in plaats van moeilijke situaties tussen ambtsdragers en leden of kerkelijke vergaderingen geduldig en in zelfverloochenende liefde tot oplossing te brengen. Er zou nog veel meer te zeggen zijn. We willen echter eindigen. Onze hoop en bede is dat onze kerken in haar kerkelijk leven tonen wat ook Calvijn in zijn reformato- rische arbeid bezielde, hetgeen Polman aldus omschreef: „gestreng en mild, onverbiddelijk in de eis en toch vol mededogen⁵⁶⁾”.

Enschede.

R. H. BREMMER.

- ⁴⁸⁾ Vonk, a.w., blz. 146.
⁴⁹⁾ Idem, blz. 145/146.
⁵⁰⁾ Dictaat over de kerk, 1942, blz. 121.
⁵¹⁾ J. van Raalte, **Wat was De Gereformeerde Kerk in Nederland?**, Goes 1954.
⁵²⁾ Zie stellingen Lindeboom onder noot 26.
⁵³⁾ **Geref. Gezinsblad** van 7/3/63.
⁵⁴⁾ **Centraal Weekblad**, 11de jaarg., no. 2 (12/1/63). Zie ook Polmans artikel in **Christ. Encyclopedie**, tweede druk, s.v.: „Het kent slechts één kerk, één lichaam onder het ene Hoofd Christus”.
⁵⁵⁾ **Reformatie**, 23e jaarg., no. 51: „dat ze worden VERGADERD op een valse d.w.z. niet voor de Schrift te legitimeren manier”. Volkomen juist: het gaat om grondslag en norm.
⁵⁶⁾ Polman, a.w., blz. 303.

U groeten de broeders uit Italië

Door omstandigheden buiten mijn schuld heeft de laatste weken in ons blad geen verantwoording gestaan van de giften, die zijn binnengekomen. Op onverklaarbare wijze blijkt mijn opgezonden kopy zoek te zijn geraakt en de drukker niet te hebben bereikt. Men leide uit dit niet verschijnen van mijn nadere verantwoording van binnengekomen gelden allermint af, dat de stroom van giften tot stilstand is gekomen. Het tegendeel is waar. Er gaat geen dag voorbij, of ik beleef de vreugde, dat uit alle delen van het land de bijdragen blijven binnenkomen op mijn postrekening nr. 50440. Zelfs ontving ik per postwissel een bijdrage uit Zwitserland. Het komt me voor, dat de stroom van giften eerst recht op gang komt. Terwijl ik allen, die mij reeds verblijdden met hun giften hiervoor hartelijk dank zeg, zie ik met gespannen belangstelling tegemoet wat Uw hartelijke wil tot broederlijke en zusterlijke hulpverlening aan de kerken van Italië in concreto voortgaande zal opleveren.

Inmiddels heb ik reeds een bedrag van L. 103.440, de tegenwaarde van f 600,— overgeschreven van mijn bankrekening op die van de Chiesa Valdese te Roma. Mijn correspondentie met dominee Mathieu, één der predikanten van de kerk van Rome, leidde er toe dit bedrag te bestemmen voor de „Casa Valdese” van Rio Marina op het eiland Elba in de provincie Livorno. Dit is een gebouw, een conferentie-oord voor jeugdige meisjes, voornamelijk wezen, alsook voor behoeftige leden der kerk, die zoals dit bij deze over het gehele land verspreide kerk met weinig geestverwanten in tal van plaatsen zeer goed is te verstaan, de behoefte hebb enom gedurende een korte periode de broeders en zusters uit andere kerken te ontmoeten en op deze wijze de gemeenschap der heiligen onderling te belevan.

Dat huis heeft dringend herstel nodig. Een oproep tot alle kerken in dit deel van Italië is hiervoor uitgegaan. Het leek mij een goed doel, hiervoor een steentje bij te dragen. Ds. Mathieu schreef mij met betrekking tot Uw bijdragen: Deze tastbare blijken van genegenheid zijn voor ons een zeer grote bemoediging in de voortgang van de verkondiging van het Evangelie in ons land. Wil allen bedanken, die hebben bijgedragen om dit mooie bedrag bijeen te brengen en zeg hun welk een grote bemoediging wij er uit ontvangen”.

Ik verzocht Ds. Mathieu mij nog enige andere doeleinden op te geven, die voor steunverlening in aanmerking zouden kunnen komen. Hij geeft er prompt drie op, waarvan het derde betrekking heeft op arbeid, op langere termijn gepland, en waarvan plan 1 en 2

mij het beste voorkwamen, met een voorkeur voor plan 2 mijnerzijds. Naar ik hoop, kunt U allen mij hierin volgen. Het eerste plan heeft betrekking op de gemeenschap van Monterotondo op een afstand van 30 kilometer van Rome, waarmede de kerk van Rome zich bijna zeven jaren bezig houdt, gevormd door mensen, die komen uit de z.g. onderontwikkelde gebieden (Abruzen, Marche, Calabrië en Silicië) en die in economisch zeer precaire omstandigheden verkeren.

De kerk van Rome zou nu gaarne enige van de jongens en meisjes uit deze gemeenschap naar hun instituten te Florence willen zenden om daar een goede Evangelische opleiding te ontvangen en vervolgens terug te gaan naar hun gemeenschap als geestelijk goed gevormde mensen en steunpunten voor die gemeenschap. Het tweede plan betreft de arbeid, die de kerk van Rome bezig is te beginnen in de buitenwijken van Rome voor de evangelisatie, waardoor men hoopt te kunnen komen tot een derde kerk in Rome.

Ds. Mathieu schrijft mij: de kosten zijn zwaar en indien wij daarbij hulp zouden kunnen ontvangen, dan zou dit onze taak vergemakkelijken. Wij zouden willen beginnen met een zaal voor de evangelisatie te huren. Onze kerkelijke vergaderingen hebben zich reeds voor onze plannen uitgesproken, maar wij konden er nog niet aan beginnen door gebrek aan middelen.”

Kijk, dat lijkt mij nu net iets voor ons! Welk een treffende gedachte: als gelovigen in Nederland mee te werken aan de bouw van de kerk in Rome, de kerk, waaraan de apostelen Petrus en Paulus hebben gearbeid in het Evangelie en waar ook Timoteüs geen onbekende was volgens Paulus' brieven uit de gevangenschap te Rome geschreven aan de Philippenzen, Colossen en aan Filemon. Ik schrijf dit op Paaszondag. Met de ganse Christenheid gedenken wij in het bijzonder op deze dag de heerlijke Opstanding van Jezus Christus, onze Heiland en Koning. Wij horen weer Zijn wereldwijde opdracht: „Gaat dan henen, maakt alle volken tot mijn discipelen en doopt hen in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes en leert hen onderhouden al wat ik U bevolen heb. En zie, Ik ben met U al de dagen, tot aan de vol-einding der wereld.”

Zijn werk gaat door ook nu, ook te Rome. Broeders en zusters laten ook wij deze oproep verstaan in al zijn breedheid en diepte van perspectief. Gaarne zal ik Uw giften ontvangen, verantwoorden en doorzenden. Wat dit laatste betreft, het is mijn plan hiervoor een klein comité te vormen. Het zal dan iedereen, die een gift afstaat voor dit doel, mogelijk zijn

bij de aangifte voor de belasting dit in mindering te brengen van het inkomen. Dit is dan namelijk toegestaan. Een broeder vestigde hierop mijn aandacht, waarvoor mijn hartelijke dank.

Dank betuig ik ook aan de briefschrijvers en briefschrijfsters, die uit waardering voor deze artikelen ook zelf in de pen geklommen zijn. Een broeder uit Engeland wijst me er op, dat er ook een dominee is, die Nederlands spreekt in de kerk der Waldenzen te Como. Het was mij bekend. Er zijn er zelfs twee, het zijn broers, die een Nederlandse moeder hadden. Wie dus eens te Como in Noord-Italië te kerk gaat, weet dat dominee T. Soggin aldaar onze taal zeer goed spreekt. Zijn adres is: Via T. Grossi 17.

De broeder uit Engeland was bij hem op zijn studeerkamer ontvangen en had aan dit bezoek zeer aangename herinneringen. Wie te Rome komt, zal ongetwijfeld welkom zijn bij dominee Jan Albert Soggin, de broer van de eerstgenoemde.

Hij is professor aan de Theologische Hogeschool te Rome van deze kerken, samen met drie andere professoren, die met hem uitsluitend dit ambt bekleden en drie anderen, die het professoraat als een nevenambt uitoefenen, plus een lector. Ik kom daar later nog wel op terug.

Eén der briefschrijvers vroeg mij of men ook de adressen van de verschillende kerken in Italië aan de weet kan komen. Dit is inderdaad mogelijk. Er is een keurige gedrukte lijst met al de adressen van de kerken en de namen van de predikanten. Ik sta op het punt weer naar het Caraïbische gebied te vertrekken; er bestaat een kans, dat ik via de Zuidelijke route over Rome terugkeer. Dan hoop ik een aantal van deze adresopgaven te bemachtigen. Men kan ze dan bij mij aanvragen. Wie op korte termijn naar Italië zou willen gaan, kan reeds door een schriftelijke aanvraag aan mijn adres Postbus 803 te Rotterdam in het bezit komen van de kerk-adressen in de plaats of plaatsen, die hij of zij gaat bezoeken. Daar ik D.V. volgens mijn plan 6 mei in Nederland hoop terug te keren, kan vanaf die datum iedereen bij mij terecht. Tijdens mijn afwezigheid wordt de correspondentie afgedaan door mijn secretaresse, de onder ons bekende Mejuffrouw C. Brandsen, die ook Uw giften op mijn girorekening zal verantwoorden.

Thans laat ik hieronder volgen de vrolijke lijst van giften, die sinds de vorige verantwoording bij mij binnenkwamen.

Wanneer U dit leest, ben ik reeds weer vertrokken naar de Nederlandse Antillen, na vooraf nog enige artikelen voor Opbouw gereed gemaakt te hebben.

Ik neem hierbij thans voor enige weken afscheid van U met de Christelijke groet uit de brief aan de Hebreëen de laatste twee verzen uit het laatste hoofdstuk: „De broeders uit Italië laten u groeten. De genade zij met U allen.” Dit is maar geen groet uit grijs verleden van eeuwen geleden gestorven Italianen, van even lang tot hun vadersen verzamelde Hebreëen. Het is een levende groet van Uw Italiaanse broeders en zusters van vandaag aan U. Staat het bij die groet uit Hebreëen volgens Prof. Dr. F. W. Grosheide in zijn Korte Verklaring van dit bijbelboek niet vast of de groet kwam van Italianen van Italië, dus daartuit geëmigreerden of van Italianen in Italië, deze groet komt zeer bepaald van Italianen in Italië en wel uit Rome. Het is zoals ik zeide een groet niet van doden, maar van levenden, de groet gaat door, want de opdracht uit Matth. 28 : 19 blijft en er wordt aan gewerkt, dank zij de Levende Heer, Die met ons is al de dagen, tot aan de voleiding der wereld en Wien is gegeven alle macht in hemel en op aarde.

P. Groen.

Derde verantwoording giften kerkwerk Italië:

D. G. H. te R. f 5.—; J. K. te H. f 5.—; J. v. d. B. te R. f 5.—; J. M. T. te A. f 50.—; P. d. V. te E. f 10.—; P. H. J. te G. f 5.—; H. v. W. te G. f 25.—; J. M. B. te S. f 5.—; J. v. D. te A. P. f 100.—; L. B. te S. f 10.—; N. te O. f 5.—; M. E. te G. f 5.—; J. G. P. W. te R. f 25.—; T. v. d. V. te M. f 25.—; W. M. M. te G. f 10.—; G. G. L. te t. P. f 5.—; B. G. te W. f 40.— (uit catechisatie-bus); J. H. B. te N. M. f 10.—; H. C. M. d. S. te B. f 10.—; A. F. te M. f 10.—; H. J. S. te H. f 3.—; N.N. te V. f 10.—; H. V. te R. f 4.—; J. G. v. O. te V. f 10.—; C. v. d. S. te Sch. Zwitserland f 10.—, totaal f 402.—; totaal-geneaal f 992.—.

P. G.

De kerk en de moderne mens

V (Slot).

Het moderne levensgevoel blijkt sterk af te wijken van dat der vorige generaties. Het vertrouwen in de goedheid en de prestaties van de mens blijkt radicaal geschokt te zijn; in de plaats daarvan groeide er een gevoel van onbehagen, onzekerheid, angst en eenzaamheid. Men kan bijzonder moeilijk meer warm lopen voor zaken die min of meer aan de periferie liggen, omdat in steeds sterkere mate het bestaan zelf van de mens in het geding komt. Men beseft dat men niet meer op de zelfverzekerde en optimistische wijze van vroeger te werk kan gaan, en dat er dus nieuwe wegen ingeslagen zullen moeten worden. Om die vernieuwing vraagt ook de totaal andere situatie van de mensheid. We leven nu in een tijd die breekt met het verleden, maar nog die nieuwe wegen zal moeten leren vinden. Er wordt dus geëxperimenteerd, en heus niet alleen in de kunst. Er is overal, zelfs in de kerk, een zoeken en tasten naar vernieuwing, en daarbij worden onvermijdelijk ook fouten gemaakt.

Zelfs in de kerk — ja, want doorgaans komt de kerk achteraan als het om vernieuwing gaat. Dat mag zijn positieve kanten hebben, maar vergeten we niet dat in het verleden de wereld ons vaak beschaamd heeft als het erom ging misstanden uit de weg te ruimen!

Het behoudende element in de kerk is er vaak de oorzaak van dat krampachtig wordt vastgehouden aan een levenspatroon dat niet meer verantwoord is in 'n nieuwe situatie. En het is merkwaardig dat juist in de kerk de verkeerde elementen van het verleden soms met een verbetenheid kunnen worden gehandhaafd. De invloed van de humanistische tijdgeest bleek duidelijk aanwijsbaar in het christelijke leven, ook binnen het gereformeerde. Maar bepaald alarmerend wordt de situatie als blijken mocht dat deze invloeden nog een geweldige macht hebben in een tijd waarin de wereld zelf deze idealen al lang overleefd heeft. Bovendien zien wij, die zelf deel uitmaken van de moderne mens, veel scherper de fouten van het verleden, dan voor de mens van toen mogelijk was. Dan zijn we des te minder te verontschuldigen wanneer we pogen toch dat verleden vast te houden.

Hoe waarderen wij de huidige ontwikkeling, de ontevredenheid met de vroeger gangbare idealen en zeden, en de drang naar vernieuwing? We zouden die kunnen afwijzen en brandmerken als verval, Woordverlating, doorbraak, en daar met zo diep wantrouwen tegenover kunnen staan dat we zelfs niet meer in staat zijn om kritisch en objectief te beoordelen, dat we geen enkele sympathie of begrip kunnen opbrengen wanneer we fouten zien maken door hen die begrepen hebben dat het nu anders moet. We kunnen ons dan vastbijten in het verleden en steeds weer oproepen om terug te keren tot de „oude palen”; we kunnen trachten de jeugd terug te dringen naar het scholastieke dogmatisme, maar de gevestigde gereformeerde zede, naar het heldhaftige profetendom van het neo-calvinisme, naar het activisme van de bolwerkbouwers, naar het intellectualisme van de beginselsystemen. Maar als we het zoeken in die dingen, die de mens van de toekomst niet meer aanspreken omdat ze voor hem juist de oorzaak van alle ellende en verwarring hebben betekend, dan zullen we eenvoudig de aansluiting met de moderne mens, en dus ook met de jeugd, missen.

Als de komende mens iets tegen de borst zal stuiten, dan is het wel een kerk die het zoekt in denksystemen zonder praktische waarde, die leeft van holle stoere taal zonder christelijke daden, die denkt in kaders van notariële stukken en machtsposities, die een caricatuur maakt van de gemeenschap der heiligen, die zijn horizon beperkt tot eigen kring en zich isoleert van de samenleving, die maar door-theoretiseert en de problemen van de gewone man over het hoofd ziet, die eindelijk kibbelt over kerkelijke zaken en geen weet meer heeft van de noden en angsten van de moderne mens. **Een kerk die zo blijft leven en doorsuffen in de geijkte kaders van vroeger, heeft binnen korte tijd geen enkele levensvatbaarheid meer.** Ze heeft ook de jeugd

der kerk bitter weinig meer te zeggen. Ze kan dan straks aan de gemeenschap alleen nog maar de dienst bewijzen die een fossiel ons bewijst, nl. als afgestorven wezen kenmerkend te zijn voor een bepaalde laag in de historie.

Meer dan ooit zal het dus nodig zijn dat de kerk zich met wijdopen ogen middenin de moderne samenleving plaatst, tracht die medemens te leren kennen en begrijpen, en zich in haar evangelieprediking tot hem gaat richten. Dat ze zich weer concentreert op het hart van het christelijke Evangelie en alle eigen bouwsels en bedeksels onder de critiek laat doorgaan, en tracht dat Evangelie zo te brengen dat het verstaanbaar is voor de moderne mens. Dat ze daartoe tracht de Grieken een Griek te zijn, en de arbeiders een arbeider, en de communisten een communist, en de existentialisten een existentialist.

Moeten we daarvoor water in de wijn doen, meedoen aan alle nieuwlichterij, ons aanpassen aan de goden van deze eeuw? Niets is minder waar. Integendeel. Hetzelfde Woord dat gold voor de Israëlieten in de woestijn, en voor de Farizeeën, en voor het papendom aan het einde der Middeleeuwen, dat Woord is nog levend en krachtig en blijkt „zeer vast” te zijn. **Dat Woord is zelfs het enige antwoord op de problematiek van de moderne mens.** Dat Woord, maar niet onze gereformeerde levensstijl. Want het is nog steeds het Evangelie van Christus dat vast vertrouwen kan schenken aan die tallozen die nu in angst en vertwijfeling leven, dat de leegte van de vergruizelde afgoden weer kan vullen, dat de mens weer waarachtig mens doet worden in plaats van een nummer in de massa, dat werkelijke gemeenschap zou kunnen schenken aan de eenzame, dat een wereldwijde broederschap van de nieuwe mensheid geeft aan de wereldburger zonder gemeenschap, dat heen breekt door alle vertoon en façade en zich richt op het centrum van ons bestaan, dat het onrustige hart de ware rust doet hervinden, dat aan de macht zijn demonie ontruikt en ons weer het dienen wil leren.

Dat Woord zal ons moeten uitdrijven uit onze afgeslotenheid en zelfgenoegzaamheid, ook uit onze verwarring en problematiek, en ons weer onze opdracht voor de wereld moeten doen verstaan. Inderdaad: wij hebben een Woord voor de wereld, nu meer dan ooit. We staan weer op een beslissend keerpunt in de geschiedenis, en onze gedachten gaan dan als vanzelf terug naar die andere keerpunten. Ook toen ging het er om, dat het Evangelie, verstikt als het was door menselijke systemen en tradities, weer opnieuw opgedolven werd om daarmee de wereld in te gaan. Christus' prediking tot de Joden dwong tot deze beslissing. Het aanvaarden van Zijn boodschap betekende toen: uitzwermen over een wereld vol heidendom en de verlossende kracht van het Evangelie uitdragen; het afwijzen van die boodschap betekende een snelle en totale ondergang van de gemeenschap die zich er nog steeds op beroemde des Heren tempel te zijn.

Het gevoel van malaise en ontgoocheling onder ons is algemeen. De kerkelijke situatie wordt steeds verwarder, de onenigheid groter en het geluid van onze boodschap aan de wereld praktisch onhoorbaar. Deze verschijnselen doen pessimisten wel verleiden tot de gedachte dat de rol van het christendom is uitgespeeld, dat de eindtijd snel nadert, en dat

binnenkort de lijken van de laatste twee getuigen zullen liggen op de straten der grote stad. Sommigen beginnen zelfs alvast maar de martelaarsrol op zich te nemen, en spreken dan van verdrukt worden, van de kleine getrouwe kerk die als tot niet schijnt gekomen te zijn, waartegen hoer en valse profeet samenspannen. Maar dit is een vervalsing van de realiteit! De werkelijkheid is dat wij tezamen volkomen zijn afgeweken, en dat we het abc van het Evangelie ternauwernood meer kennen. De vrucht des Geestes is nog altijd: liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid, zelfbeheersing, en de Here vraagt nog steeds **niet anders** van ons dan recht te doen en getrouwheid lief te hebben, en ootmoedig te wandelen met onze God.

Hoe komt het dat we met vruchteloosheid worden geslagen? **Omdat we niet meer zien dat de Kerk er is voor de wereld.** Wanneer we met de rug naar de wereld gaan staan, en ons opsluiten in eigen kringetje om gezamenlijk vroomheid te bedrijven naar een patroon dat geïnspireerd is op een voorbije situatie, dan hebben we alleen aan onszelf te wijten dat er geen kracht meer van ons uitgaat. Aan het front is er geen tijd meer voor onderlinge onenigheid, dan staat ons wel wat anders te doen. Maar als we ons alleen interesseren voor wat er gebeurt in eigen kring, dan verteren we onszelf in die zelfinteresse. Dan hebben we misschien nog voor onszelf de naam dat we leven, maar voor een ander zijn we dood. Wanneer we geen zoutend zout meer willen zijn, dan zijn we smakeloos geworden en dienen alleen nog maar om weggeworpen te worden. De kerkgeschiedenis is hier een doorlopend bewijs van: een kerk die zich niet meer ten dienste weet van de wereld en haar binnendringt om het heil te verkondigen, verteert zich in steriel isolement en verzandt ten slotte volkomen.

Daarom is voor de kerk van vandaag deze vraag van levensbeslissende betekenis: wil ze haar opdracht voor de moderne mens weer ter hand nemen, of van die wereld maar liefst verlost worden? Begeert ze die moderne mens werkelijk te verstaan en bij te staan in zijn nood, of wil ze alleen maar zichzelf consolideren en eindeloos reformeren? Wil ze zichzelf in erbarming opgeven om het verlorene te zoeken, of zich vastbijten in de rechtvaardiging van eigen beginselen en zede? Durft ze het aan eigen stellingen te verlaten en vlak naast de moderne heiden te gaan staan, of zal ze al haar energie verspillen om eerst eigen gemeenschap te perfectioneren in doorgaande uitzuivering?

Al ons strijden en worstelen voor de zuiverheid en waarheid is van te voren gedoemd tot mislukken, wanneer we het eerste en voorname vergeten: onze opdracht: **Gaat dan heen**, onderwijst alle volken. Maar zodra we ernst zouden gaan maken met de verbreiding van het Koninkrijk Gods in deze wereld, dan komt als vrucht vanzelf de verlossing van onze kerkelijke ellende. Wij, als schapen van Christus, blijven veilig en knus thuis in de schaapskooi, en beseffen niet dat we eigenlijk uit verveling, omdat we niets beters te doen hebben, eindeloos elkaar becritisieren en gezelschapsspelletjes doen die natuurlijk uitlopen op ruzie. Maar als we ons nu eens lieten uitsturen als lammeren tussen de wolven, naar de opdracht van Christus, zouden we dan nog kermen over ons gebrek aan liefde en eenheid? Zoekt eerst het Koninkrijk Gods, en al deze dingen zullen U toegeworpen worden.

Groningen

P. G. Smelik

Israël en de profetieën

Wij hebben nu de kibbuts naar zijn beide aspecten behandeld en hebben voor heel het Joodse volk een analyse gegeven van de geestelijke background van vandaag tegen de zo geheel verschillende achtergrond van zijn voorgeschiedenis. Wij mogen poneren dat bevreesing van de toerist zal overgaan in verbazing wanneer de consequente weg van God (d.i. de weg der profetie) zal zichtbaar worden in de tijd. Op deze verbazing vooruitgrijpen is een kwalijke zaak! Het is dan of Gods hand in de geschiedenis door onze hand

een richting wordt gewezen die wij in allerlei soort exegese meenden te moeten constateren. Gods openbaring is er om zijn werken te horen en te vertellen en groot te maken, dit is geloven. Wij kunnen van origine niet de Bijbel als handboek bezitten dat wij wel eens opslaan en raadplegen. God slaat de Bijbel open; Hij vertelt ons wat wij moeten doorvertellen.

Verderfelijk is dan ook het boekje van William L. Hull: „Israel, key to prophecy”, dat ik heb gekocht in de Hebrew University

te Jeruzalem. Het gedeelte dat handelt over de profetieën die vervuld zijn is nog het best. Overigens: wie der mensen maakt uit welke profetie heden is vervuld? Ik dacht dat slechts de Here zijn profetieën vervult: „En Hem werd het boek van de profeet Jesaja ter hand gesteld en toen Hij het boek geopend had vond Hij de plaats waar geschreven is: de Geest des Heren is op Mij, daarom, dat Hij Mij gezalfd heeft, om aan de armen het evangelie te brengen, en Hij heeft mij gezonden om aan gevangenen loslating te verkondigen en aan blinden het gezicht, om verbrokenen heen te zenden in vrijheid, om te verkondigen het aangename jaar des Heren. Daarna sloot Hij het boek, gaf het aan de dienaar terug en ging zitten. En de ogen van allen in de synagoge waren op Hem gericht. En Hij begon tot hen te zeggen: Heden is dit schriftwoord voor uw oren vervuld.” (Luc. 4). Het gedeelte van dit Amerikaanse werkje dat handelt over de nog niet vervulde profetieën is stuitend omdat de schrijver denkt dat profetieën die nog niet vervuld zijn maar vast moeten worden vastgelegd in plaats en tijd, zodat het boekje een ware handleiding is geworden voor de Here om zijn vervulling naar te richten! Om enkele frappante passages te verslaan: Ezechiël 38 — Rusland trekt op tegen Israël en wordt verslagen; Jesaja 19 : 18-20 — De Sinai-campagne; Jesaja 40 : 31 — de uittocht van de Yemenitische Joden naar de nieuwe staat, etc. Ik wil niet zeggen dat deze toespelingen onjuist zijn, ik blijf van dergelijke tekstverkrachting af: het is niet aan ons de tijden en gelegenheden te weten van God, de Vader.

Inmiddels zijn wij midden in de problematiek van de profetie verzeild geraakt en dienen wij ons af te vragen wat de zin hiervan is voor de christgelovigen. Wij hebben in een vorig artikel reeds opgemerkt dat de profetie een steun is voor de gelovige om Gods werk in de geschiedenis te bespeuren, zodat hij die volharder zal tot het einde niet spoedig uit het veld geslagen is wanneer de magere jaren komen. Dit blijkt duidelijk uit Openbaringen. In hoofdstuk I: „Zalig hij die voorleest en zij die horen de woorden der profetie en bewaren, hetgeen daarin geschreven staat, want de tijd is nabij”. In hoofdstuk 22: „En Hij zeide tot mij: deze woorden zijn getrouw en waarachtig, en de Here, de God van de geesten der profeten, heeft zijn engel gezonden om zijn knechten te tonen hetgeen weldra geschieden moet”. En het is de Christus zelf die spreekt in Marcus 13, gezeten tegen de helling van de olijfborg, uitzijnde op de machtige stad Jeruzalem, waarvan geen steen op de andere gelaten zal worden: „Maar wie volhardt tot het einde die zal zalig worden.” „Doch, gij, ziet toe: Ik heb het u alles voorzeggd.” „Leert dan van de vijgeboom deze les: wanneer zijn hout reeds week wordt en de bladeren doet uitspruiten, weet gij daaraan dat de zomer nabij is. Zo moet ook gij, wanneer gij dit ziet geschieden, weten, dat het nabij is voor de deur.” Deze passages aangaande het einde der dagen spreken duidelijk van de steun der profetie in het algemeen. Bovendien worden de profetieën aangaande Israël in het oude en ook in het nieuwe testament nauw verbonden met de eschatologische. De plaats die Israël inneemt in de Openbaringen van Johannes is centraal. We hebben gezien dat Israël de uitverkorene blijft en zien dat alle profetieën via Israël lopen. We hebben niet te maken met een Joodse nomenclatuur die symbolisch versiersel is door heel de Schrift, maar met Israël, de navel der aarde, de spil der geschiedenis. Het oude en nieuwe testament kennen een parallellisme betreffende Israël dat een supplementair karakter heeft.

Het is opmerkelijk in Bijbeluitgaven de schroom te zien bij het citeren van andere parallele plaatsen betreffende het „duizendjarig rijk” en de „tweede dood” uit de Openbaring. Niets wordt als voetnoot geciteerd, alsof we met iets totaal vreemds geconfronteerd werden! Toch staat er in Op. 20 : 9 dat dit vreedrijk als centrum zal hebben de geliefde stad (Jeruzalem), en vinden we veel parallellen over de legerplaats der heiligen in Zacharia. Hoofdstuk 2: „Als een open plaats zal Jeruzalem daar liggen vanwege de menigte van mensen en vee daarin. En Ik zelf, luidt het Woord des Heren, zal haar een vurige muur zijn rondom, en heerlijkheid binnen in haar.” „Want zie, Ik kom in uw midden wo-

nen, luidt 't woord des Heren, en vele volken zullen te dien dage gemeenschap zoeken met de Here en zij zullen Mij tot een volk zijn en Ik zal in uw midden wonen.” (Hoofdstuk 8) „Zo zegt de Here: Ik keer weder tot Sion en Ik woon binnen Jeruzalem, Jeruzalem zal de stad der trouw, en de berg van de Here der heerscharen zal de berg der heiligheid genoemd worden.” „Want zo zegt de Here der heerscharen: zoals Ik Mij voorgenomen had u kwaad te doen, toen uw vaderen Mij vertoornen, zegt de Here der heerscharen, en het Mij niet berouwde, zo heb Ik in deze dagen Mij weer voorgenomen Jeruzalem en het huis van Juda wèl te doen; vreest niet!” (Hoofdstuk 9) „Ik zal Mij rondom mijn huis legeren als een wacht tegen de heen en weer trekkende legers, en geen onderdrukker zal meer tegen hen optrekken, want nu zie Ik het met mijn eigen ogen”. (Hoofdstuk 12) „Te dien dage zal Ik Jeruzalem maken tot een steen die alle natiën moeten heffen, allen die hem heffen zullen zich deerlijk verwonden. En alle volkeren der aarde zullen zich daarheen verzamelen.” (Hoofdstuk 14) „Dan zal de Here uittrekken om tegen die volken te strijden, zoals Hij vroeger streed, ten dage van de krijg: zijn voeten zullen te dien dage staan op de olijfborg, die voor Jeruzalem ligt aan de oostzijde...” Wanneer nu alle volkeren die derwaarts zijn opgetrokken zijn verslagen komt de Here, mijn God, en alle heiligen met Hem. „En de Here zal koning worden over de gehele aarde; te dien dage zal de Here de enige zijn.” De heiligen zullen met Hem geen ban meer zijn, maar Jeruzalem zal veilig gelegen zijn. De heilige zullen met Hem als koningen heersen (Op. 20). In Daniël 7 staat hetzelfde: „Ik zag dat die horen strijd voerde tegen de heiligen en hen overmocht (cf. Zach. 14 : 2), totdat de Oude van dagen (God, de Vader) kwam en recht verschaft werd aan de heiligen des Allerhoogsten en de tijd naderde dat de heiligen het koningschap in bezit kregen.”

Over de tijd die nadert spreekt Daniël 8 : 13 tot 15 en parallel Openb. 6 : 9-12: de heiligen onder het altaar die tot God roepen hoe lang het nog duren zal dat hun bloed ongewroken blijft aan hen die op de aarde wonen. Zij krijgen een wit gewaad voor respijt, hetgeen volgens Op. 19 symbool is van de rechtvaardige daden der heiligen. Evenzeer parallel is Op. 14: „En ik zag en zie, het Lam stond op de berg Sion en met Hem honderd vier en veertig duizend, op wier voorhoofden zijn naam en de naam zijns Vaders geschreven stonden.” De „tweede dood” is duidelijk gesitueerd na het vreedrijk van Op. 20: de satan wordt dan definitief verslagen en de dood en het dodenrijk worden in de poel des vuurs geworpen; dat is de tweede dood, de poel des vuurs. De eerste dood is de overwinning op het beest en de valse profeet — de twee in mensengestalte opererende satansmachten. Deze dood is gesitueerd vóór het „duizendjarige rijk” en wordt beschreven in Op. 19.

Allen die in het boek des levens geschreven staan hebben deel aan de eerste opstanding: over hen heeft de tweede dood geen macht, maar zij zullen priesters van God en van Christus zijn en zij zullen met Hem als koningen heersen die duizend jaren. Ook de Joden zullen onder degenen zijn wier namen staan in het boek des Lams, zelfs als de „primi inter pares” uit hoofde van de uitverkiezing. De Joden, gerepatrieerd, zullen eens in Gods geschiedenis Zijn Naam weer aanroepen en Messias erkennen. Dat is geen gedachtenpinsel, dat staat meermalen onomwonden in de Schrift. Als Jesaja in de hoofdstukken 42, 43 gesproken heeft van de terugkeer naar het beloofde land gaat hij in het volgende kapittel verder: „Zo zegt de Here, uw Maker, en van de moederschoot uw Formeerder, die u helpt: Vreest niet, mijn knecht Jacob, en Jeschurun, die Ik verkoren heb. Want Ik zal water gieten op het dorstige en beken op het droge; Ik zal mijn geest uitgieten op uw nakroost en mijn zegen op uw nakomelingen. De een zal zeggen: Ik ben des Heren, een ander zal zich noemen met de naam Jacob, en een derde zal op Zijn hand schrijven: van de Here, en de naam Israël aannemen... En in Zacharia 12 staan de bekende woorden: „Ik zal over het huis van David en over de inwoners van Jeruzalem uitgieten de Geest der genade en der gebeden; zij zullen Hem aanschouwen die zij doorstoken hebben, en over Hem een rouwklacht aanheffen als de rouwklacht over een

enig kind, ja, zij zullen over Hem bitter leed dragen als het leed om een eerst-geborene. Zin der profetie uit Jes. 48: „Gij hebt het gehoord, aanschouw het alles: zoudt gij het zelf dan niet erkennen?”

D. A. Bosch

INGEZONDEN

Ingezonden

Nogmaals: de zaken zuiver houden

Zeer geachte Professor Veenhof!

Uw naschrift onder mijn ingezonden in Opbouw van 29 maart 1963 noopt mij nogmaals opnemings van een „ingezonden” te vragen. En wat U onder punt 6 van Uw naschrift opmerkt geeft mij de hoop, ja, de zekerheid dat U aan dat verzoek zult voldoen.

Laat ik evenwel meteen zeggen, dat ik genoemde opnemings niet vraag opdat de discussie ons verder zal brengen, maar omdat U onder punt 5 mij voorwerpt, dat ik **Schriftuurlijk** noem wat de Geref. Kerken als **in strijd met Gods Woord** afwezen en afwijzen. Dat is voorwaar geen kleinigheid! 'k Hoop echter hieronder aan te tonen, dat U zich grondig vergist en Uw „beschuldiging” dus ongegrond is.

1. Aler dat aan te tonen mag ik wel de vinger leggen bij de inleidende zinnen van Uw naschrift. Want om misverstand te voorkomen moet ik erop wijzen, dat tussen U en mij het punt in discussie niet is wat U noemt „de zaak Telder” noch enig onderdeel daarvan maar deze zaak, of ik in 1948 hetzelfde deed als collega Telder deed met zijn boek in 1960, nl. of ik tegen (de inhoud van) een zinsnede IN de ook door mij omschreven en dies aangenomen Belijdenis publiek bezwaar maakte (te weten dat de inhoud van zulk een zinsnede onschriftuurlijk is), zonder met dat bezwaar de ook door mij in het Ondertekeningsformulier / aanvaarde voorgeschreven weg te gaan. Collega Meesters meende dat ik zulks wel deed en U beaamde dat. Welnu, daartegen richtte zich mijn ingezonden van 29 maart 1963.

2. In mijn ingezonden stelde ik dan, dat ik in 1948 niet deed wat U in navolging van collega Meester mij ten laste legde.

En nu wil ik konstateren, dat U in Uw naschrift dat in feite niet hebt weersproken. Wat ook moeilijk zou kunnen, want de in 1948 door mij besproken 21 (22) woorden staan niet meer in het ook door mij onderschreven en van harte aanvaarde art. 36 Ned. Gel. Ik heb die 21 (22) woorden met mijn handtekening nimmer onderschreven, zodat het Ondertekeningsformulier niet van toepassing is. **Daarmee is volgens mij de tegen mij ingebrachte „beschuldiging” in feite van de baan.**

Doch nu stelt U dat ik, door tegen DE SYNODE-UITSPRAAK VAN 1905 in te gaan (met welke synode-uitspraak genoemde 21 of 22 woorden in art. 36 werden geschrapt), mij hieraan schuldig heb gemaakt, dat ik **Schriftuurlijk** noem wat de Geref. Kerken als **in strijd met Gods Woord** afwezen en afwijzen, aanhang.

Nu wil ik U bewijzen dat óók deze „beschuldiging” ongegrond is.

3. U komt ertoe mij het genoemde toe te dichten op grond van Uw weergave van hetgeen in 1905 aan de orde was. Maar helaas is Uw weergave onvolledig en tengevolge daarvan onjuist, wijl niet nauwkeurig onderscheidend.

U schrijft dat de bezwaarde broeders in 1905 aanvoerden, dat die 21 (22) woorden zijn **in strijd met den Woorde Gods**; zij bevatten dus wat U noemt een **dwaling**.

Nu mogen we wel eerst vragen: **welke dwaling?** En ook: **hoe kwam het** dat zij in die woorden een dwaling meenden te zien? Nader en precieser nog: we mogen wel eerst onderzoeken, welke dwaling de Geref. Kerken in 1905 verwerpen. Het is van het eerste belang dat vast te stellen, omdat U schrijft dat ik die dwaling aanhang.

Wat de bezwaarden in 1905 betreft vinden we het antwoord op genoemde vraag in hun bezwaarschrift, zie Acta van 1905, blz. 273. De broeders waren van oordeel, dat het in strijd is met Gods Woord, dat genoemde zinsnede in art. 36 „aan de wereldlijke Overheid de plicht oplegt, om afgoderij en valse godsdienst desnoods met het zwaard uit te roeien en dat het aan de Kerken is opgelegd, der Overheid dit als hare plicht te prediken”.

Het Advies over dit gravamen aan de gen. synode van 1905 uitgebracht interpreteerde „de dwaling” nog nader: de 21 (22) woorden vindiceren het recht van de overheid niet alleen om de ketteren te straffen met boete en dergelijke maar ook om ze te doden (zie Acta 1905 blz. 280, 281).

„De dwaling” is dus, dat de wereldlijke Overheid het RECHT heeft de afgodendienaars en de aanhangers van valse godsdienst en de ketters desnoods met het zwaard om te brengen. Ik voeg er nu volledigheidshalve aan toe: de bezwaarden en het Advies en ook de ter synode rapporterende commissie zeiden, dat de duidelijke bewoordingen van art. 36 (die 21 of 22 woorden) die dwaling leren en dat die 21 (22) woorden daarin de weergave zijn van het gevoelen der geref. vaders in de ontstaansjijd van de Ned. Gel. Maar daarover komen we nog te spreken.

Nu de konkrete vraag: Heb ik in mijn referaat van 1948 en in de beantwoording van de gestelde vragen daarover (alles in druk verschenen en door iedereen te controleren) de bovengenoemde dwaling toch Schriftuurlijk genoemd? Ik kan het daar nergens vinden! En voor alle duidelijkheid verklaar ik ook vandaag: ik weiger aan te nemen en zou dan ook niet graag verdedigen, dat de wereldlijke overheid het RECHT heeft enz.

Wil men de uitspraak der synode in 1905 in die zin een belijdenisuitspraak noemen en de verwerping van een dwaling, dan zeg ik: Mij best! En ook: Ik ben het met de verwerping van die dwaling, van harte eens! En wanneer het waar mocht zijn, dat in de 21 (22) woorden de gewraakte opvatting van het recht der overheid staat te lezen, dan zou ik dadelijk zeggen: Schrap dan die woorden! En wanneer het waar mocht zijn, dat de bewoordingen van die zinsne de alle aanleiding geven om die gewraakte opvatting daarin te lezen, dan zou ik dadelijk zeggen: Verbeter dan de formulering van die woorden!

En daarmee komen we nu tot datgene waar het in mijn referaat van 1948 om ging.

4. Genoemd referaat heeft immers willen aantonen, dat de door de synode gewraakte opvatting van het recht der overheid om enz. niet in de 21 (22) woorden is te lezen en daarin ook niet mag worden ingelezen. Ik betwistte en betwist dat nog aan de synode van 1905. Zij kende naar mijn oordeel aan die 21 (22) woorden een verkeerde betekenis toe en gaf naar mijn oordeel dus een verkeerde uitleg daarvan. En in dat oordeel sta ik in de Geref. Kerken van vóór en na de vrijmaking heus niet alleen. Reeds op de synode van 1905 waren er blijkens art. 151 der Acta drie stemmen tegen de uitspraak, dat het gravamen der bezwaarde broeders gegrond was. En tegen het schrappen van de 21 (22) woorden waren er 18 stemmen (art. 154). Daaronder waren er dus 15 die wel het gravamen voor gegrond wilden verklaren maar over de oplossing van de moeilijkheid een andere mening hadden (zie Acta blz. 317 v.v. hoezeer de meningen over de oplossing verdeeld waren!). Zie ook de verklaring van Prof. Dr. A. G. Honig ter synode, Acta art. 155.

Waarom in dit verband de vraag belangrijk is: hoe kwamen de bezwaarde broeders en op hun voetspoor de synode ertoe de gewraakte opvatting van het recht der overheid om desnoods met het zwaard de afgodendienaars om te brengen in de 21 (22) woorden te lezen?

Het antwoord is: omdat zij bij de uitleg van de Belijdenis uitgingen van de h.i. onbetwistbare waarheid, dat wij, de Confessie onzer vadersen belijdende, onder de woorden waarin zij beleden niets anders mogen verstaan, „dan hetgeen zij zelve, blijkens het stellige getuigenis der geschiedenis, met het bezigen van deze woorden bedoeld hebben” (Acta blz. 273; 277 v.v.).

Doch dat is de eerste fout welke te wraken is. In mijn referaat van 1948 (Referaten-Bundel blz. 98, 100-102, 145) en in mijn boek van 1950 (De Kerk en het Sociale Vraagstuk blz. 142-156; 2e druk 1954, blz. 166-181) heb ik die methode van belijdenisuitleg bestreden en bij mijn weten heeft tot op de huidige dag nog niemand onder ons die bestrijding weerlegd.

Daarbij kwam in het Advies van 1905 een tweede fout: men legt daar die 21 (22) woorden zó uit, dat daarin móét gelezen worden, dat de overheid het recht heeft om enz., al geeft men daar toe dat uit het woord „uitroeien” dat zelf niet wel blijkt (Acta blz. 280).

En daarna maakte men in dat Advies een derde fout: om die uitleg waar te maken gaf men van het gevoelen der vadersen op het onderhavige punt een constructie, welke zeer aanvechtbaar is, zodat het Advies ondeugdelijk moet worden genoemd (zie vóór 1948 bijv. K. Schilder, De Reformatie van 19 juli 1947 v.v. en De Ref. van 27 aug. 1949, blz. 398, 3e kolom).

Voetius moet eens geschreven hebben, dat het ketterdoden nimmer in de publieke belijdenissen is geleerd (zie K. Schilder, De Ref. van 16 aug. 1947, blz. 363). En we zeggen met wijlen Prof. K. Schilder, dat men in 1905 van de bedoeling van oud art. 36 een gekleurd beeld heeft gegeven: „Toen dat eenmaal was geschied viel het gemakkelijker, de bekende woorden geschrapt te krijgen. Dat behoeft geen bedrog geweest zijn. Want als men in de kerken en ter synode geweten had, dat men de sindsdien geschrapte woorden van art. 36 had kunnen behouden, zonder daarmee nog het doden-van-ketters te leren, zou het voorstel tot schrapping

dan wel de nodige stemmen ter synode gehaald hebben?” (aldus K. Schilder, De Ref. van 16 aug. 1947, blz. 363, 1e kolom). We zouden ook nog kunnen wijzen op de konklusie, waartoe na een zeer nauwkeurig onderzoek Drs. D. Deddens kwam in de Almanak van F. Q. I. 1949, blz. 114: „De derde zin van art. 36 zagen wij onjuist gelezen, onjuist weergegeven en onjuist uitgelegd in een rapport, dat de toets der critiek op zijn meest essentiële onderdelen niet verdragen kan...”.

Maar het is alles wel genoeg om nu de konklusie op te maken.

5. Heb ik in 1948 de synode van 1905 hierin bestreden, dat ik de opvatting van het recht der overheid om desnoods met het zwaard de afgodendienaars te doden, door de synode als in strijd met Gods Woord afgewezen en dies als dwaling verworpen, heb verdedigd als wél Schriftuurlijk en als géén dwaling? NEEN!

Wat heb ik dan wel bestreden?

Ik heb bestreden: a) de methode van belijdenisuitleg, toen gehanteerd; b) de uitleg van de 21 (22) woorden, door het Advies geboden; c) de juistheid van de weergave van het gevoelen der vadersen op het onderhavige punt, welk gevoelen in z'n weergave een constructie van het Advies is.

Kortom, ik heb de synode van 1905 hierin bestreden dat de schrapping van de 21 (22) woorden in art. 36 op deugdelijke gronden berust, zonder daarbij echter in het krijt te treden voor de opvatting, dat de overheid het recht heeft desnoods met het zwaard de afgodendienaars om te brengen. Ik heb dus gebruik gemaakt, van ons áller recht om een synode-uitspraak, jaren geleden gedaan en nog steeds bindend, opnieuw te toetsen, wanneer daartoe aanleiding bestaat.

Zo blijkt toch wel opperduidelijk, Professor Veenhof, dat Uw „beschuldiging”, dat ik Schriftuurlijk noem wat de Geref. Kerken als in strijd met Gods Woord afwezen en afwijzen, er GEHEEL NAAST is.

Ik verzoek U dan ook wat U onder punt 5 van Uw naschrift schrijft terug te nemen.

6. Tenslotte: ik vind het wél verdrietig ook dit ingezonden te moeten schrijven. Want wanneer beter werd onderscheiden, zou een „beschuldiging” als de onderhavige niet geuit kunnen worden. Het kan toch immers moeilijk worden gezegd, dat onderhavige onrechtmatige „beschuldiging” mijn eer en goed gerucht als Bedienaar des Goddelijken Woords in het midden onzer kerken voorstaat en bevordert (vergelijk antw. 112 Heid. Cat.).

Met vriendelijke dank voor het opnemen en in afwachting van Uw antwoord,
met hoogachting,

Uw broeder in Christus,
JOH. FRANCKE.

Hoogeveen, 10 april 1963.

Underschrift

Graag wil ik op dit zakelijke ingezonden stuk van ds Francke ingaan. De kwestie waarover het daarin gaat is in meer dan één opzicht belangrijk.

Voor de overzichtelijkheid zal ik mijn opmerkingen nummeren.

1. Ds Francke stelt dat het in het bezwaarschrift dat in 1896 tegen art. 36 van de belijdenis werd ingediend en in het Advies dat over dit bezwaarschrift op de synode van 1905 werd uitgebracht ging om de opvatting, de leer, dat (ik citeer letterlijk) „de wereldlijke overheid het recht heeft de afgodendienaars en de aanhangers van valse godsdienst en de ketters desnoods met het zwaard om te brengen”.

De eerste vraag welke bij de overweging van deze woorden rijst is uiteraard deze: Geeft ds F. de kwestie waar het in het genoemde gravamen en Advies om ging juist weer?

Op die vraag moet geantwoord worden: Neen. Want wat ds F. over de in geding zijnde kwestie schreef is hoogst onvolledig en daarom onjuist.

Zeker het ging in 1896 en 1905 óók over het recht van de wereldlijke overheid om de afgodendienaars, de aanhangers van valse godsdienst en de ketters met het zwaard om te brengen. Maar het ging daarbij om nog veel méér. En dat meerdere was zelfs het belangrijkste. Het ging namelijk om een bepaalde roeping en macht van de wereldlijke overheid ten aanzien van de ware religie en de kerk. Van die roeping en macht was het ombrengen van afgodendienaars een laatste, een uiterste consequentie. Een laatste, een uiterste consequentie waartoe het in ons land zelfs nooit, en in andere landen waar de gereformeerde religie de heersende was slechts een paar maal gekomen is.

Waar het in bezwaarschrift en advies dan wél om ging? Dat staat in het advies duidelijk te lezen. De opstellers ervan — Prof. Dr H. Bavinck, ds T. Bos, M. de Jonge, Prof. Dr H. H. Kuyper, ds A. Littooy, Jhr Mr. A. F. de Savornin Lohman, T. Tromp — lieten het zelfs cursief drukken. Zij schreven namelijk dat zowel

uit de duidelijke bewoordingen van artikel 36, als uit de verklaringen en de praktijk der Nederlanderse kerken, de onderlinge overeenstemming van de belijdenisschriften onzer overige gereformeerde kerken en het eenparig gevoelen onzer gereformeerde theologen afgeleid mag worden dat met de woorden uit art. 36 der Ned. Gel. Bel.: „het ambt der overheid is de afgoderij en de valse godsdienst uit te roeien en het rijk van de Antichrist te gronde te werpen”, bedoeld is, „dat het de roeping en plicht is der overheid als zodanig om, zonder aan de consciëntiën geweld aan te doen of in het verborgen leven in te dringen, op het publieke terrein des levens, dat onder haar hoede staat, met al de haar ten dienste staande middelen (zoals wettelijke bepalingen, verbod van openbare godsdienstoefeningen, straffen tegen weerstrevenenden en ketters) al die secten, kerken of personen, die zich volgens haar oordeel schuldig maken aan afgoderij, vervalsing van de dienst Gods of medewerking aan het rijk van de Antichrist, tegen te staan en te onderdrukken.”¹⁾

Men ziet: het ging in gravamen en advies om veel meer dan om het doden van ketters enz. Het ging daarin om niets minder dan om het tegenstaan door de overheid van wat zij zag als afgoderij, vervalsing van de dienst des Heren en het rijk van de Antichrist. En dat met niets minder dan met alle haar ten dienste staande middelen.

Dat zijn er heel veel! Als voorbeelden daarvan noemde het advies er drie, niet meer. Namelijk: wettelijke bepalingen, verbod van openbare godsdienstoefeningen, straffen van weerstrevenenden en ketters. Zoals duidelijk is, is het doden van afgodendienaars, aanhangers van valse godsdienst en ketters niet meer dan een in het uiterste geval — in ons land nooit voorgekomen — toepassing van de laatstgenoemde regel.

En daarom, nog eens: ds Francke geeft hoogst onvolledig en daarom niet juist weer waar het in bezwaarschrift en advies van 1905 in feite om ging.

2. Ds Francke poneert vervolgens de stelling dat de door de synode gewraakte opvatting van het recht der overheid om afgodendienaars, aanhangers van valse godsdienst en ketters desnoods met het zwaard om te brengen „niet in de 21 (22) (door de synode van 1905 in art. 36 N.G.B. geschrapte — C. V.) woorden is te lezen en daarin ook niet mag worden ingelezen”.

Laten we eens even veronderstellen dat ds F. met deze bewering gelijk heeft. Laten we dus eens even aannemen dat het oude art. 36 niet over het doden van afgodendienaren en ketters spreekt. Wat zou dat dan betekenen? Wel, dat daarmee over de eigenlijke kwestie waar het in het bezwaarschrift tegen art. 36, en het advies dat daarover werd uitgebracht om ging, nog maar zeer weinig was gezegd! Ja, dat de hoofdzak daarvan zo zelfs niet eens was aangevoerd, laat staan: aangetast. Want als ds F. in de kwestie van het ketterdoden gelijk had dan zou aan de bewering van het advies, dat namelijk naar de oorspronkelijke bedoeling van art. 36 de overheid met al de haar ten dienste staande middelen afgoderij, vervalsing van de dienst Gods, of medewerking aan het rijk van de Antichrist moet tegenstaan en onderdrukken, alleen maar deze beperking behoeven toegevoegd te worden: met uitzondering van het doden van afgodendienaars, aanhangers van valse godsdienst en ketters.

3. We willen nu iets zeggen over de oorspronkelijke betekenis van de door de synode van 1905 in art. 36 geschrapte woorden. Het zijn de woorden: „om te weren en uit te roeien alle afgoderij en valse godsdienst, om het rijk van de antichrist ten gronde te richten”.

Bij onbevangen lezing van deze woorden is het zonder meer duidelijk dat daardoor een geweldige opdracht aan de overheid wordt gegeven. Weren en uitroeien — dat is geen kleinigheid. Dat betekent immers: als afgoderij en valse godsdienst onder een volk niet voorkomt moet de overheid ervoor zorgen dat ze er ook niet komen. En als ze in een volk zijn binnengedrongen moet de overheid er voor zorgen dat ze worden uitgeroeid. Verder moet de overheid niets minder doen dan het rijk van de Antichrist ten gronde richten.

Van afgoderij spraken de Geref. Kerken ook in verband met de paapse mis! Met valse godsdienst werd natuurlijk niet Jodendom, Mohammedanisme of heidendom bedoeld, maar wel de valse cultus, de valse erediens van God. En het rijk van de Antichrist zagen onze vadersen allereerst in de pauselijke heerschappij en kerk. Volgens Calvijn wordt dat rijk voortz overal openbaar waar men gelovigen van Christus wil aftrekken, de waarheid Gods door valse leerstellingen onderdrukt en de cultus Gods door bijgelovigheden bedorven wordt.²⁾

Natuurlijk is het zo, dat de oude gereformeerde kerken zeer goed begrepen dat men bij de toepassing van wat in art. 36 staat moest rekenen met de concrete situatie. Maar wat het principe betreft stond het voor haar vast dat de overheid deze opdracht ten aanzien van kerk en religie van God ontving. En een christelijke overheid welke regeerde over een gemenebest waarin de ware leer en de ware godsdienst officieel waren ingevoerd en als zodanig publiek

waren erkend was volgens de leer der Geref. Kerken van Godswege gehouden de opdracht tot het genoemde: weren, uitroeien en terneerwerpen ook metterdaad uit te voeren.

4. We willen nu wat materiaal aanvoeren om de strekking van wat we onder 3 zeiden duidelijk te maken. Of anders gezegd: we willen de betekenis van de 21/22 geschrapte woorden nader belichten.

Dat is tegelijk ook materiaal aanvoeren voor de juistheid van de interpretatie welke het advies van 1905 van de in art. 36 geschrapte woorden gaf. En bewijs daarvan dat ds F. er op dit punt naast is.

Voor dit bewijsmateriaal wenden we ons eerst tot Guido de Brès.

Wie zal ons beter kunnen zeggen wat de bewuste woorden van art. 36 betekenen dan de opsteller van de belijdenis? Wiens woord heeft in dezen méér gezag?

Guido de Brès heeft een paar boeken geschreven die voor ons van belang zijn. Vooreerst een boek tegen de dopers waarvan de titel van de Nederlandse vertaling luidt: „De Wortel, den oorspronck ende het fundament der Wederdooperen ofte Herdooperen van onsen tijde”. Voordien schreef hij een boek dat vooral tegen de roomsen was gericht en dat in zijn Nederlandse editie tot titel heeft: „De Stok des geloofs, geschikt om de vijanden van het evangelie te mond te snoeren”.

In „De Stok” schreef de Brès uitdrukkelijk over de zaak die ons bezig houdt. In het hoofdstuk waarin hij dat doet leest men o.a. de volgende uitspraak: „dat ondanks het tevoren gezegde (namelijk dat men niemand met geweld mag dwingen tot het geloof — C. V.) de ketters door de burgerlijke overheid moeten gestraft worden, zelfs met de dood, wanneer de zaak het vereist.”

Deze woorden zijn duidelijk.

Feitelijk is hiermee de zaak reeds beslist.

Volgens de Brès behoort het ook tot de taak van de christelijke overheid de ketters te doden!

We willen om precies te weten wat de Brès wil evenwel nog een en ander van hem citeren. Ter adstructie van de zojuist aangehaalde stelling verwijst de Brès naar Ex. 22 : 20, Deut. 13 : 1-3, 5, Ezra 6 : 11, Dan. 3 : 29.

Bij het citaat uit Deut. keert de Brès zich tegen hen die beweren dat daarin met name alléén maar over afgodendienaars gesproken wordt. De Brès antwoordt op deze opmerking, „dat zij afgodendienaars zijn die God niet kennen gelijk Hij gekend wil zijn door zijn Woord. Zoals dat met ketters het geval is. Dat wil zeggen, zij, die louter door het Woord van God schuldig bevonden zijn op halsstarrige en kwaadwillige wijze een leer voor te staan, die met de zuivere waarheid Gods strijdt. De voorbeelden van Mozes, Asa, Jehu, Josia, Elia — deze, omdat de overheid niet optrad, met gebruikmaking van bijzondere macht — van Jojada, die door God verwekt werd om Athalia te doden, hebben dezelfde strekking.”

En in verband met Ezra 6 : 11 en Dan. 3 : 29 merkt de Brès op: „Deze voorbeelden worden hier aangewend om te laten zien, dat de Christelijke vorsten zich moesten schamen er minder toe genegen te zijn de eer van God te handhaven dan deze twee heidense koningen zijn geweest. Ook het oordeel door Petrus over Ananias Sapphira en door Paulus over Elymas de toevenaar uitgesproken bevestigt wat in het voorafgaande gezegd is. Want wanneer Petrus van buitengewone macht gebruik maakt (waarvan de dienaren des Woords en degenen, die belast zijn met de kerkelijke discipline evenwel niet de consequentie moeten trekken) en een verachting van de godsdienst met de dood gestraft heeft, die nog verborgen en bedekt was, moet men het niet vreemd vinden, wanneer de gewone overheid gebruik maakt van het zwaard tegen hen, die klaarblijkelijk en openlijk schuldig bevonden worden van ketterij! Wat het geval van Paulus betreft is het zeker, dat Elymas met blindheid geslagen is wegens de misdaad van ketterij. Want Lucas zegt, dat hij de stadhouder afkerig wilde maken van het geloof en dat hij de rechte wegen des Heeren poogde te verkeren. Hetgeen ketterijen eigen is.”

¹⁾ Acta, blz. 293.

²⁾ O.C. LV, c. 349 Comment. op 1 Joh. 4 : 3): Nunc dicit apostolus, membre esse huius regni, quicumque Christo detrahunt. Als het rijk van de Antichrist er is zal de situatie als volgt zijn: oppressa erat Dei veritas falsis et adulterinis dogmatibus... corrupto Dei cultu invaluerat superstitione... mundus scellarata perfidia a Christo defecerat... se palam extulerat tyrannus, Christo regno opposita.

(Wordt vervolgd)

Farizeïsme is: als men de godzaligheid bindt aan eigen inzetten alsof het goddelijke inzetten zijn.

BOEKBESPREKING

H. C. Kee — F. W. Young, „De wereld van het Nieuwe Testament, dl. I, De Gemeente ontstaat, dl. II, De Gemeente groeit. Vertaling: S. G. Oosterhoff, Uitgave Bosch en Keuning N.V. Baarn in de Bibliotheek van Boeken bij de Bijbel, z.j.

Deze in pocket-vorm uitgegeven boeken van Amerikaanse auteurs hebben de bedoeling de lezer te helpen zich met sympathie en begrip in te leven in het geloof, dat de drijfkracht verleende aan de vroeg-christelijke gemeente, I, 6. Ze zijn eenvoudig maar keurig uitgegeven, bevatten enkele mooie illustraties en enige toelichtende kaartjes. Als zodanig alle waardering. Maar als ernstig bezwaar tegen deze boeken zouden we willen aanvoeren, dat ze de Bijbel niet nemen, zoals die zich aandient, maar er zich eigenlijk boven stellen.

De bijbelse verhalen bevatten wel 'feiten', maar dan niet, omdat de gemeente een objectief relaas wenste te hebben van wat gebeurd was, maar vanwege de betekenis, die ze aan deze verhalen hechtte. De Evangelie-verhalen geven dan ook geen betrouwbaar verslag van hetgeen werkelijk gebeurd is, zoals Lukas ons wil laten geloven, Luk. 1 : 1-4, maar geven het gevoel van der gemeente weer. De onderzoeker moet trachten de feiten, die achter de beschrijving liggen, op te sporen, I, 63, 64. Er wordt in deze boeken dan ook vrijmoedig van legende gesproken: Luk. 1 en 2 is vol van aan legende ontleende stof, I, 83. Het verhaal, waarin de beroemde (sic., H. V.) dans van Salome voorkomt, wemelt van historische onjuistheden, I, 90, vgl. ook I, 107, 162. De christenen wijzigden verhalen uit de Evangelieën om de haat jegens de Joodse leiders te verdienen, II, 132. Niet wat de Schrift stelt, maar wat de geleerden beweren is van betekenis. Zij beslissen of iets al of niet geloofwaardig is in de Schrift, I, 105, 173, 179.

Een keer vond ik iets, dat een andere richting uitwijst n.l. als het gaat over de opstanding van Christus en van een bepaalde opvatting gezegd wordt, dat hoezeer die ook verstandelijk mag aanspreken, niet kan verklaren wat een opstanding genoemd wordt, zonder geweld aan te doen zowel aan de Nieuwtestamentische bewijsgronden als aan de bijbelse visie op de mens, I, 187. Waren de boeken maar meer van dit standpunt uit beschreven.

Liever dan boeken bij de Bijbel zou ik haast geneigd zijn ze te noemen: boeken bij de theologie van het N.T.

Wie zich n.l. door een niet al te zwaarwichtig, maar populair geschreven boek op de hoogte wil stellen wat tegenwoordig gangbaar is in de wetenschappelijke theologie van het N.T. — en dan speciaal in de angelsaksische wereld — die kan hier terecht. En wanneer we ze zo lezen dan ontmoeten we ook nog wel iets, dat ons inzicht in de Schrift kan verhelderen. Historische omstandigheden en verhoudingen worden in het licht gesteld, overwegenswaardige verklaringen ons geboden.

Roodeschool

H. Venema

PERSSCHOUW

Een hartekreet

In „de Kruisbergbode” van de Gereformeerde Kerk van Treebeek las ik een artikel dat mij bijzonder trof. Het had tot opschrift „Waarom?” en werd geschreven door een zuster die zich drie jaar geleden heeft „vrijgemaakt”. Hier is het.

Ieder mens ervaart vele malen in zijn leven iets, waarvan hij zegt: waarom? Waarom moest dat nu gebeuren? Waarom moet de ene mens zoveel meer lijden dan de ander? Waarom doet God zulke dingen? We roepen God vele malen ter verantwoording en we komen vaak in opstand. Er gebeuren zelfs wel dingen, waardoor je geloof soms gaat wankelen. Maar we moeten leren aannemen, dat het zo het beste is. En de meesten van ons komen ook vroeger of later wel zover, dat ze zich neer kunnen leggen bij Gods wil en aanvaarden wat ze te dragen krijgen. Het moet nu eenmaal en dát kan toch niet anders.

Hoe weinigen zijn er helaas, die ooit zover komen, dat ze hun broeders en zusters die God hun gaf met al hun hebbeligheden en onhebbeligheden accepteren zoals ze zijn, zonder zich overal aan te ergeren en overall ruzie om te maken? En toch moet dát ook, al kan dát wel anders omdat Christus ons in onze kerken een grote mate van vrijheid gegeven heeft. Maar we moeten ons die vrijheid waard tonen door enerzijds zo te leven, dat we anderen zo min mogelijk aanstoot geven en anderzijds zo min mogelijk aanstoot te nemen aan de manier waarop anderen hun leven in willen richten.

Waarom moeten wij ons toch altijd zo aan elkaar ergeren en waarom moet die ergernis zo vaak tot uitdrukking gebracht worden door uit de Kerk en van het Avondmaal weg te blijven? Tonen we daar soms tegenover buitenstaanders mee, dat de Kerk ons meer waard is dan wat ook op de wereld? Waarom moeten we elkaar zo vaak grieven en beledigen en elkaar het kerkelijk leven zuur en soms zelfs bijna onmogelijk maken? Waarom staan vooral ambtsdragers voortdurend bloot aan kritiek, afkeuring en zelfs laster? Waarom, in 't algemeen, moeten we zo verschrikkelijk op elkaar letten? Geen mens is volmaakt en in iedereen is wel iets te vinden waar aanstoot aan genomen kan worden. Een spreekwoord zegt: wie een hond wil slaan, kan altijd wel een stok vinden. En ik geloof inderdaad, dat we in die richting het antwoord op al die waarom's moeten zoeken: men wil per se iemand treffen. Lang niet altijd om de persoon zelf, maar heel vaak alleen maar om eigen spanningen en innerlijke conflicten af te reageren. Meestal alleen een minderwaardigheidscomplex, maar ook wel andere dingen, zoals wrok jegens iemand, die onbereikbaar is of waar men geen vat op heeft; teleurstellingen, ontevredenheid, verkapte jalouzie omdat de dominee schijnbaar meer aandacht aan een ander besteedt, enz. enz. Alles en alles kun je in de Kerk afreageren. Bijv. iemand, die van z'n baas een uitbrander krijgt en onderdanig „ja mijnheer” en „nee mijnheer” moet zeggen omdat hij anders op straat staat, kan altijd nog tegen een dominee of een wijkouderling schelden en tieren zonder dat er iets gebeurt. Althans hier op aarde. Maar ik zou niet graag in zo iemand z'n schoenen staan bij het laatste oordeel! Denken we daar wel genoeg aan? Natuurlijk moeten spanningen afgereageerd worden, maar het is weinig verheffend om daar de Kerk voor te gebruiken. We moeten de Kerk heilig houden en het „Huis des Heren” bewoonbaar maken voor iedereen, d.w.z. zo, dat iedereen zich er veilig en vrij en thuis kan voelen.

Daarmee kom ik nog op een ander punt, n.l. onze evangelisatietaak. Bij evangelisatie komt het er in de eerste plaats op aan wat wij laten zien. Ik weet dat uit ervaring, want ik ben zelf totaal buitenkerkelijk opgevoed. Het is nu ongeveer 10 jaar geleden, dat ik „bekeerd” ben en ongeveer 3 jaar geleden, dat wij ons vrijgemaakt hebben. En om met dit laatste te beginnen: wij zijn ervan overtuigd, dat veel meer bezwaarden in de synodale kerken zich vrij zouden maken als bij ons het kerkelijk leven anders was. Die mensen worden door ons van de rechte weg afgehouden, broeders en zusters! En ook buiten de Kerk zijn er velen, die afgeschrikt worden door ons gekrakeel en onze liefdeloosheid. En er zijn er zoals ik, die diep teleurgesteld worden als ze merken hoe het in werkelijkheid is. Ik ben begonnen met in de Bijbel te lezen en als je daar aan leest, hoe het moet zijn, stel je je heel wat van zo'n gemeenschap voor. Nu was ik gelukkig al helemaal bekeerd voordat ik ontdekte, dat de mensen in de Kerk elkaar het leven veel zunder maken dan die er buiten, ook al dansen ze dan niet en gaan ze niet naar de bioscoop. Maar er zijn er legio, die dat al ontdekken als ze nog maar halverwege zijn en die dan maar weer teruggaan. Welk een ontzaglijke schuld hebben wij t.a.v. die mensen!

En als je aan zover bent, dat je inziet, dat je om de zaak in de Kerk moet blijven ondanks de mensen (voelt U de wrangheid van het woord „ondanks”?) dan blijf je zitten met het probleem, hoe je anderen moet vertellen over wat je ermee gekregen hebt. Wat moet ik bijv. mijn ouders vertellen, die volkomen gelukkig zijn, alles kunnen doen en laten wat hun hart begeert, geen vlieg kwaad doen en echt wat je noemt „goede” mensen zijn? Moet ik ze bijv. vertellen, dat ik rust en vrede gevonden heb? Dan zou ik liegen en bovendien te horen krijgen: en hoe zit dat en dat dan? Je kunt niet praten over het mooie van een Christelijke gemeenschap als je geen mooie Christelijke gemeenschap achter je hebt om je verhaal te illustreren. Ik weet wel, dat het gelóóf het belangrijkste is; maar dat weet je toch pas als je het hebt? En niemand, die het nog niet heeft, kun je daar niet van overtuigen.

Deze dingen benauwen mij vaak, want ongeveer hetzelfde krijgen we straks met de opvoeding van onze kinderen. Je kunt ze nu wel van alles gaan verbieden, maar daar ben je niet mee klaar; daar moet iets tegenover staan. En dat iets kun je ze als enkeling niet geven. Daar heb je een gemeenschap voor nodig; één waarin liefde en éénheid heersen. Ik ben, voordat ik m'n man leerde kennen, ook op dansles en bals geweest en ik ben vaak naar de bioscoop geweest. Ik weet, dat daar weinig verheffende tonelen vertoond kunnen worden. Maar ik zeg U, dat de schade, die dergelijke dingen opbrengen aan een kinderziel, niets is vergeleken bij de schade, die een liefdeloze kerkelijke gemeenschap ze berokkent. Dat geldt niet alleen voor kinderzielen, ook volwassenen kunnen er geestelijk door kapot gemaakt worden. En dat is een even grote zonde tegen het zesde gebod als letterlijke moord en doodslag.

Ik kan zelf ook haast niet leven in zo'n haatdragende sfeer, ook al is die haat dan niet tegen mij gericht. En dan kunt U wel zeggen: dan hoeft jij het je toch ook niet aan te trekken? Maar ik vraag U: wat blijft er dan over van een gemeenschap waarin je je alleen maar staande kunt houden als je overal onverschillig tegenover staat en je van niets en niemand iets aantrekt?

Is dat iets waar buitenstaanders jaloers op zouden moeten worden?

En is dat iets, dat we straks onze kinderen moeten voorschotelen met de mededeling: God wil het zo?

Ook voor de afval onder onze eigen jeugd is onze gemeenschap zelf in de eerste plaats verantwoordelijk!

En wat Christus zelf daarover zegt, kunt U lezen in: Matth. 18 : 6: waar een ieder, die één dezer kleine, die in mij geloven, tot zonde verleidt, het zou beter voor hem zijn, dat een molensteen om zijn hals was gehangen en hij verzwolgen was in de diepte der zee!

Zowel voor onze opvoedings- als voor onze evangelisatie-taak is het allereerst nodig, dat we zorgen voor een gezonde en liefdevolle kerkelijke gemeenschap.

Daar dienen we ons dus tot het alleruiterste voor in te spannen.

En dan wil ik nu eindigen met het noemen van twee teksten waarin U daartoe richtlijnen kunt vinden, nl.: Matth. 18 : 3 en 4 en 1 Cor. 13 vs 1 tot en met 7.

Ik weet wel, dat een ideaal meestal onbereikbaar is; maar er moet toch minstens een streven ernaar merkbaar zijn.

En daar hoop ik dan nu in de nabije toekomst eens iets meer van te gaan merken.

Ik wil graag bekennen dat dit eenvoudige, recht op de man afgaande, woord mij heeft gegrepen.

Ik geloof, dat, uiteraard onopzettelijk in deze woorden de juiste, gelovige houding van de kinderen Gods in een kerk waarin wantrouwen, bitterheid, verwijdering, kortom: alle mogelijke narigheid heersen, aan de dag treedt.

Want daar komt het op aan, de onhebbelikheden van de lastige broeders te zien, ze in alle ootmoed tegen te staan, maar ze nooit met gelijke munt betalen.

Het is ook scherp gezien dat heel dikwijls mensen die in de interkerkelijke verhoudingen buiten de kerk ten gevolge van onbekwaamheden, gemis aan karakter, luiheid, of andere gebreken en zonden geen goede plaats konden veroveren, hun teleurstelling, verbittering of wrok, daarover afreageren in een poging om in de kerk een groot man te zijn door daar de boel op stelten te zetten — uiteraard onder voor-geven van te strijden voor waarheid, recht, reformatie enz.

En dan dat demonstratieve, dwaze wegblijven van het Avondmaal. Men beseft niet dat men daarmee niets anders bereikt dan het verwekken van Gods toorn tegen zichzelf.

Toen ik de desbetreffende passage in dit stuk las dacht ik direct aan wat ik eens over prof. Greijdanus hoorde. Toen deze was geschorst als hoogleraar en predikant en vlak daarop in Kampen het avondmaal werd gevierd ging een broeder niet ten Avondmaal. Hij kon het niet over zich verkrijgen met de schorsers van prof. Greijdanus aan één avondmaaltafel aan te zitten. Een poos later sprak hij prof. Greijdanus. Hij vertelde deze wat hij had gedaan. En toen hoorde hij in grote verbazing dat prof. Greijdanus wél Avondmaal had gevierd! Want deze professor verstond goed wat Calvijn reeds voor eeuwen had geleerd, namelijk dat wij aan het avondmaal geen gemeenschap hebben met de zonden van de aanzittenden of van de man die het bedient maar met onze Here Jezus Christus! En dat wij vóór wij aan het Avondmaal gaan niet de anderen maar alléén onszelf moeten beproeven. En dat ten aanzien van de anderen God alleen vraagt dat we geen haat jegens hen koesteren maar bereid zijn te vergeven. Van zijn schorsers zei prof. Greijdanus in navolging van de Heiland: ze weten niet wat ze doen.

Ook wat deze zuster zegt over de verwoestende uitwerking van kerkelijk geharrewar op de evangelisatie en de opvoeding der jeugd is een pijl die midden in de roos is geschoten.

Men zou de mensen soms willen toeroepen: Houd toch in Gods Naam op met je ruzie! Zie je niet dat je de buitenstaanders wegslaat van Christus en de kinderen uit alle macht wegranselt uit zijn gemeenschap?

Ik weet niet of deze zuster de preken van prof. Holwerda kent waaruit ik in Opbouw citeerde. In ieder geval is wat zij zegt een aangrijpende, levende en directe uitwerking daarvan.

Het zou een mooi ding zijn als dit bewogen, inderdaad stichtelijke, stuk in al onze gezinnen kwam en daar door allen biddend werd gelezen en overwogen.

C. V.

KERKNIEUWS

NAAR EEN EIGEN TEHUIS

Waarom?

2e Paasdag.

Een jongen van 18 jaar was onze gast. Hij verblijft in een inrichting. Dit bezoek werd een aanklacht. Toch zijn wij blij hem gesproken te hebben. Hij vertelde de vorige avond, dat was dus op zondag, laat te zijn thuisgekomen. Hij was naar de bioscoop geweest. Dit bleek geen uitzondering te zijn. Reizen op zondag bleek ook heel normaal.

Laat nou niemand een steen opnemen en zeggen: dan zal er aan deze knaap ook wel wat mankeren. Toch mogen wij met enige zekerheid aannemen, dat wanneer juist deze jongen in een christelijke inrichting zou verkeren hij van een hartelijk meelevend blij zou geven. Negen jaar verblijft hij nu al in een z.g. neutrale inrichting. Met dit patroon is hij langzamerhand vergroeid. Deze ontwikkeling moet in de eerste plaats onszelf treffen. Wij worden erin aangeklaagd en tevens aangespoord alles te doen om herhaling in de toekomst te voorkomen.

18 april.

Voor een jongen van 17 jaar moet getracht worden een plaats te vinden in een tehuis. Vele eerder ondernomen pogingen mislukten. Er blijkt één nieuwe mogelijkheid, hoewel van dit tehuis eveneens bekend is dat de jongens op zondag naar de bioscoop mogen, ook al noemt het zich protestant. Het wordt nog triester. Het rapport van een deskundige zegt: deze jongen moet vooral in een gereformeerd milieu worden opgevoed; hij heeft dit dringend nodig. Dit wordt gezegd door een niet-gereformeerde instelling.

Wij staan voor de noodzaak te moeten handelen, daar deze zaak in een noodsituatie dreigt te geraken.

Een noodsituatie.

Wij weten tegelijkertijd dat we niet in staat zijn deze op te heffen.

Erger!

De jongen komt in een conflictsituatie.

De Stichting met hem.

U met ons.

De oogst van enkele dagen.

Er kan nog meer worden genoemd.

Is het nodig?

De naam.

Wij zijn blij met de reacties welke tot heden werden ontvangen. Toch moet ons iets van het hart. De opgegeven namen voor het tehuis houden in doorsnee zo weinig rekening met de kinderen, die erin moeten verblijven. Laat ieder bedenken dat de naam de kinderen zelf iets moet zeggen.

Daar het tehuis de vorm van een driehoek krijgt is overwogen het „De Driehoek” te noemen. Daar Ede echter een straat kent onder deze naam, moeten wij er, ter voorkoming van misverstand, van afzien. Deze overweging geven wij door ter nadere inspiratie. Met belangstelling zien wij nieuwe opgaven tegemoet.

Verantwoording.

Ontvangen werd van:

Ring Mariëberg, voorjaarsmeeting, f 48,—; Ring Ommen, Ringsluitingsvergadering, f 40,—; J.V. Gideon, Schiedam f 15,—; Muziekver. H. de Cock, Ulrum f 20,—; Mannenver. Pro Ecclesia, Spakenburg f 29,30; opbrengst actie Spakenburg 1962 f 640,—; via ds. van Bruggen, Assen f 50,—; via de diakenen van Dalfsen f 10,—; van Alette Jannie, „zusje” van Sybren Foekes, een gift; iemand stuurde een bedrag met het volgende bijschrift: „k Hoop dat dit niet m'n laatste bijdrage is”. Wij delen deze hoop en verwachten er nog velen van anderen.

Tot en met 22-4-1963 werd ontvangen:
van kerken f 40.391,19
van particulieren f 17.518,30

Giften en collecten kunnen worden gestort op postrekening nr. 52325 t.n.v. Stichting Gereformeerde Kinderbescherming, Beatrixlaan 37, Ede.

THEOLOGISCHE HOGESCHOOL van de Geref. Kerken in Nederland

KORT VERSLAG

van de vergadering van de curatoren van de Theologische Hogeschool te Kampen in het gebouw van die School op woensdag 17 april 1963.

1. Bij de aanvang van de vergadering waren alle curatoren aanwezig. Na behoorlijke opening van de vergadering deed ds J. Meester een enkele mededeling over zijn bezoeken aan prof. dr H. J. Jager.
2. Nadat de curatoren eerst enige tijd buiten aanwezigheid van de hoogleraren hebben vergaderd, kwamen de hoogleraren prof. H. J. Schilder en prof. J. Kamphuis ter vergadering. De andere hoogleraren zonden bericht van verhindering.
3. De notulen van de vergadering van 28 februari 1963 werden na lezing vastgesteld.
4. Curatoren vragen en verkregen van de aanwezige hoogleraren inlichtingen omtrent de gang van zaken bij de bibliotheek.
5. middagpauze.
6. Prof. dr L. Doekes is thans ook ter vergadering. De cl. W. zond een brief inzake de door de P.S. van Drenthe aan de orde gestelde examinatie. Deze door de P.S. van Drenthe ter tafel gebrachte zaak wordt aan de hand van een door de senaat der hoogleraren opgesteld rapport in bespreking genomen. Een antwoord aan de P.S. van Drenthe werd vastgesteld en zal in afschrift ook aan alle classicale vergaderingen worden gezonden.
7. Een korte tijd werd nog overwogen op welke wijze de doctorale studiën kunnen worden bevorderd.
8. De volgende vergadering werd vastgesteld op dinsdag 4 juni 1963.

Voor de curatoren,
J. van Bruggen, assessor.

Ter perse (verschijnt omstreeks 15 mei a.s.):

B. TELDER

RANDOM HET BOEK „STERVEN... EN DAN?”

(Openlijke verantwoording tegenover de uitspraken van de Particuliere Synode der (vrijgemaakte) Gereformeerde Kerken in Zeeland, Noordbrabant en Limburg van 17 jan. 1963 te Breda)

INHOUD: Woord vooraf. I. VERANTWOORDING: Inleiding. De Drie Formulieren van Enigheid. Het ondertekeningsformulier. Antwoord 57 van de Catechismus. Tegen de synodale leeruitspraak van 1942. De aard van mijn bedenkingen. Gravamen-plicht? Bevat onze belijdenis een tussentoestandsleer? II. CONCLUSIE: De tendens van het rapport ondeugdelijk. De zes basis-teksten geen grondslag. Lukas 16 : 19-31. Lukas 20 : 38. Lukas 23 : 43. Johannes 11 : 25, 26. Filippenzen 1 : 23. 2 Corinthhe 5 : 8. De mensbeschouwing onbijbels.

Prijs van deze brochure (ca 32 pagina's) f 1,50. Bestel bij voorkeur bij Uw eigen boekhandelaar. Bestellingen worden door ons uitgevoerd na ontvangst van het bedrag op onze postrekening 216828 met vermelding „brochure Ds. Telder”.

FIRMA WESDIJK EN LIEBEEK
BARENDRECHT

WIE HEEFT ZATERDAG J.L.

in Utrecht na de jaarverg. van de persvereniging **mijn jas** (+ handschoenen in de linkerzak) **mee- genomen?** Ik nam de jas, die bleef hangen mee.

R. Brands, Schoutenburgstr. 3, Oegstgeest.
Telefoon 01710 - 51984.

Drukkerij Steenberg

ZEIST - TELEFOON 03404 - 2452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij

Wilt U weten wat de

„Verontruste Anti-Revolutionairen” willen?

Kom dan zaterdag 27 april 1963 luisteren naar

prof. dr. L. W. G. SCHOLTEN prof. ir. J. P. A. MEKKES
dr. A. LA FLEUR ds. W. H. VELEMA, Chr. Ger. Pred. te Apeldoorn
in gebouw „ATRIUM”, Karel Doormanstraat 143, Rotterdam. Aanvang 2 uur
Schakel op 15 mei over op schakel, No 15 van Lijst 4